NEGUSTORUL

PLAUT

Titlul latin:

MERCATOR

PERSONAJELE

CHARINUS, un tânăr, iubitul Pasicompsei
ACHANTIO, sclavul lui Charinus
DEMIPHO, un bătrân, tatăl lui Charinus
LYSIMACHUS, un bătrân, prietenul lui Demipho
SCLAVUL lui Lysimachus
EUTYCHUS, fiul lui Lysimachus, prietenul lui Charinus
PASICOMPSA, O CURTEZANă
DORIPPA, soţia lui Lysimachus
SYRA, o bătrână, slujitoarea Dorippei
BUCĂTARUL

Acţiunea se petrece în Atena

SUBIECTUL COMEDIEI (I)

Negustorind prin lume, din multele-i puţine
Economii, un tânăr îşi cumpără o sclavă.
Găsindu-i-o pe navă, părintele-i descoase
Un sclav şi află numai că fiul plănuia
S-o deie mamei sale. Îndrăgostit, bătrânul
Tocmeşte cumpărarea frumoasei c-un vecin.
O cumpără. Dar soţia vecinului, văzând-o,
Rănită,-nverşunată, îşi bănuie bărbatul.
Un prieten îl opreşte pe fiu să plece-n lume;
Lucrând cu-nţelepciune el îi redă iubita.

SUBIECTUL COMEDIEI (II)

Nemulţumit de fiul destrăbălat, un tată,
Ca negustor, departe de casă îl timite.
Dintr-un oraş băiatul îşi cumpără o sclavă
Pe care o-ndrăgeşte. Acasă o aduce;
Dar tatăl lui, văzând-o, la rându-i o-ndrăgeşte.
Întreabă-a cui e fata; şi află de la sclav,
Că fiul i-a adus-o, ca slujitoare, mamei.
Bătrânu-şi roagă fiul s-o vândă unui prieten
De-al lui; în van acesta îi spune c-a vândut-o.
În jocul lor, bătrânul alătură vecinul.
Iar tânărul pe fiul vecinului. Învinge,
Luând-o înainte, bătrânul. Dar soţia
Vecinului, găsind-o în casa ei pe fată,
Îşi bănuie bărbatul... În vremea asta fiul
Vrea în exil să plece... Prietenu-i, unit
Cu tatăl lui, vecinul, îl roagă pe bătrân
Şi-l hotărăsc să-i lase băiatului iubita.

ACTUL INTAI

SCENA I

CHARINUS

(singur)

Am hotărât doi iepuri să prind azi dintr-o dată:
Şi subiectul piesei şi dragostea-mi să spun.
N-am să mă port ca alţii, din alte comedii,
Ce-şi povestesc cu jale şi negrei Nopţi, şi Zilei,
Şi Soarelui, şi Lunei o jalnică iubire,
Cu toate că, se ştie, puţin le pasă lor
De temerea, durarea şi vrerea omenească;
De-aceea vă spun vouă nefericirea mea.

De Philemon[1] e scrisă această comedie,
Şi Emporos îi spune-n greceşte; Titus Maccius,
Numind-o Negustorul, a dat-o în latină.

De tatăl meu în Rhodos am fost trimis cu treburi
Negustoreşti; pe-acasă n-am mai călcat doi ani.
M-a fermecat acolo o fată fără seamăn.
Dar să vă spun în ce fel, dacă urechea voastră
E liberă şi dacă aveţi bunăvoinţă.

---

[1] Poet comic grec, născut în Cilicia (361-262 î.e.n.), unul dintre principalii reprezentanţi ai comediei de moravuri (Comedia nouă).

Mă-ndepărtez acuma de bunul obicei,
Povestea începându-mi făr-a cere voie[1].
Greşeli nenumărate-s tovarăşe iubirii,
Tristeţea,-ngândurarea, găteala sclipitoare –
Şi-acest cusur nu numai pe-ndrăgostiţi apasă,
Ci pe oricine-l bate pierdut e pe vecie;
Şi eu mă jur că nimeni mai mult nu se căieşte
Decât c-a pus găteala mult mai presus de pungă –
Dar n-am spus ce mai trage iubirea după sine:
Nesomnul, rătăcirea, mâhnirea, groaza, fuga,
Sminteala, neghiobia, nesocotinţa oarbă.
Năuca zăpăceală şi lipsa de măsură,
Şi patima, desmăţul şi multă rea-voinţă.
De ea stau prinse lenea, jignirea, lăcomia,
Ocara, sărăcia, risipa nebunească,
Tăcerea, flecăreala; şi câte-ntr-adevăr,
Dioscursuri fără noimă şi fără de folos
Nu ţin îndrăgostiţii cam pe nepusă masă.
Şi dacă eu tăcerea le pomenesc, desigur,
O fac pentru că nu ştiu îndrăgostit să ştie
Vorbi cu iscusinţă întru folosul lui.
De-aceea flecăreala-mi nu vreau să vă mânie;
Odată cu iubirea, tot Venus mi-a fost dat-o.
Dar să-mi urmez povestea şi să v-o spun pe toată.

[1] Text corupt în original; traducere aproximativă.

Abia trecut de vârsta efebilor[1] şi-abia
Lăsând copilăria cu jocurile-i dragi,
Mă-ndrăgosii amarnic de-o curtezană-aici.
Curând, averea tatii spre ea porneşte-n taină.
Un negustor de sclave, stăpân al ei, netrebnic,
Îmi pune-n gât cuţitul, să-nhaţe cât mai mult.
Îmi dojenea într-una tătâne-meu purtarea;
Spunea că negustoru-i viclean şi necinstit;
Că-i risipesc avutul înavuţind un vierme.
Ba se răstea la mine, ba mormăia-ntre dinţi
Şi, clătinându-şi capul, ca fiu mă renega.
Striga prin tot oraşul şi-i sfătuia pe oameni
Ca nu cumva să-mi deie ceva cu împrumut.
Că dragostea-mi aduce ruina, mai spunea;
Că-s prea de tot nemernic, stricat şi ticălos,
Şi că-l depoi de pungă, de casă şi de tot;
Că nu e drept să-şi vadă averea, adunată
Cândva cu demnitate şi râuri de sudoare,
Cum eu o toc şi-mprăştii în furia iubirii;
Că prea de multă vreme la vatra lui mă rabdă.
Şi dacă n-am ruşine, să-mi fac mai bine seama;
Că el, spunea, odată ieşit dintre efebi,
Nu s-a dedat, ca mine, plăcerilor iubirii,
Nici lenii, trândăvelei, şi nici n-ar fi putut;

[1] Obicei grecesc pe care Plaut l-a preluat de la Philemon fără să-l adapteze realităţilor romane. La Atena tinerii ieşeau, pe la 18 ani, din rândul efebilor pentru a se înscrie, după ce treceau proba decimasiei, ca cetăţeni în registrul demei..

Atât de strâns fusese ţinut de tatăl lui.
Cu cea mai aspră muncă el se spetea pe câmp[1]
Iar în oraş o dată la patru ani[2] venea,
Şi-abia privea la pieptul zeiţei, o clipită,
Că-l şi mâna de grabă tătâne-său la ţară.
Muncea din greu acolo, mai greu ca slujitorii,
Iar tatăl lui adesea nu pregeta să-i spună:
„Ari, şi grăpezi, şi semeni, şi seceri pentru tine,
Şi tu ai să te bucuri de rodul muncii tale".
Şi după ce din viaţă părintele-i s-a stins,
El a vândut pământul şi, cumpărând o navă
De trei sute metrete[3] cu mărfuri a pornit
Din ţărm în ţărm, pe mare, necunoscând hodina,
Pân-a-ncropit averea de-acum. Trebuia
Să fac şi eu întocmai, să fiu ce-i drept să fiu.
Văzându-l cum se uită la mine, şi că-l mânii
Pe omul bun, pe care se cuvenea să-l bucur,
Strivit între iubire şi remuşcări[4], îi spun
Că plec, dacă-mi dă voie, să fac negoţ pe mare,

---

[1] Se pare că, întradevăr, era obiceiul de a se trimite fiii să se ocupe de rosturile fermelor şI de muncile câmpului, înainte ade a îndeplini, în oraş, rolul de cetăţeni şi a participa la treburile publice.

[2] Adică la marile Panatenee, când putea să vadă, în procesiunea solemnă de la Partenon, peplul (îmbrăcăminte femeiască lungă şI largă) zeiţei Atena, pe care se afla brodată Victoria acesteia împotriva titanilor. Marile Panatenee aveau loc o dată la patru ani.

[3] Metreta – cuvânt grecesc, preluat de Plaut – era o unitate de măsură pentru lichide (38,84 litri). Prin extensie, termenul era folosit şI la desemnarea capacităţii navelor.

[4] Vers corupt în original; dar sensul este sigur.

Şi-mi părăsesc iubirea, doar ca să-i fiu pe plac.
El, mulţumit, în slavă îmi saltă hotărârea,
Dar mai ales mă-ndeamnă să-mi ţin făgăduiala.

Îmi construieşte-o navă negustorească[1]; marfă
Îmi cumpără, şi-o-ncarcă; şi-mi dă cu mâna lui,
Pe lângă toate astea, şi un talant de-argint
Şi-mă dă, ca soţ în lume şi purtător de grijă,
Un sclav ce mă-ndrumase de când eram copil.
Când isprovim cu toate, întindem pânza navei
Ajungem peste-o vreme în Rhodos, unde vând
Încărcătura-ntreagă, întocmai cum dorisem.
Câştig bani buni, adică, mai mult decât sperase
Chiar tata, la plecare, şi mă trezesc în palmă
Cu-o sumă frumuşică. Dar, întâlnind în port
Un oaspete de-al tatei, la cină mă pofteşte.
Mă duc, m-aşez la masă, petrecem de minune.
Când mergem la culcare, mă pomenesc deodată
La mine cu-o femeie frumoasă ca nealta.
Mi-o trimisese gazda, să-mi ţină de urât.
Vă-nchipuiţi, pesemne, cât mi-a plăcut de mult:
A doua zi-i cer gazdei, o rog chiar, să mi-o vândă;
Îi jur c-am să-l ţin minte şi n-am să-l uit nicicând.
Ce să mai spun? Am luat-o şi am adus-o-aici.
Nu vreau să-mi afle încă isprava asta atata.
O ţin de ieri pe navă şi sclavul mi-o păzeşte.

---

[1] Plaut foloseşte tot un cuvânt grecesc cercurus (cercyrus) – navă uşoară, foarte lungă şI rapidă, inventată de ciprioţi sau de corcirieni.

Dar nu el vine-n goană, deşi l-am fost oprit
Să părăsească nava? Mă tem de vreun necaz.

SCENA II

ACHANTIO, CHARINUS

ACHANTIO

(venind în goană; fără să-l vadă pe Charinus)

Cu toată dibăcia minţii, cu toată bărbăţia ta,
Pe tânărul stăpân salvează-l. Nu zăbovi, la treabă,-
Achantio,
Alungă toată oboseala, nu te lăsa cuprins de lene.
(Vai mie, gâfâi de-mi dau duhul; pe Hercle! Nu mai
pot, mă sting.)[1]
Ghiontește,-mpinge, fără milă, răstoarnă-ndată pe
oricine
Te ţine-n loc, tăindu-ţi calea. Ce obicei urât pe-aici;
Când eşti zorit şi-alergi pe stradă nu se dă nimeni la o
parte.
Eşti nevoit să faci trei lucruri, când numai unu-ar fi
de-ajuns;
S-alergi, să tot loveşti cu pumnii şi să te cerţi cu toată
lumea.

[1] Vers plasat de diverşi editori la fiecare din următoarele trei replici ale lui Achantio. S-ar putea să fie introdus în text de vreun comentator.

CHARINUS

(aparte)

Ce s-antâmplat de ţine-atâta să nu-i stea nimeni în cale?
Mă tem să aflu noutatea ce mi-o aduce.

ACHANTIO

Flecăresc;
Şi, vai, pe cât mai mult întârzii, pe-atât primejdia sporeşte.

CHARINUS

(aparte)

Mi-aduce-o veste rea.

ACHANTIO

Genunchii nu mai m-ajută să alerg.
Ah, mor; se răzvrăteşte splina şi mă apasă pe bojogi.
Ah, mor; nu pot să mai răsuflu; rău cântăreţ aş fi din flaut.

CHARINUS

(aparte)

Apucă mai curând pulpana şi şterge-ţi cât de cât sudoarea.

ACHANTIO

Nici toate băile din lume n-or să mi-alunge oboseala.
Dar unde, unde-o fi Charinus, stăpânul meu?

CHARINUS

(aparte)

Mă roade grija.
Se cade să-l întreb de vorbă, ca să-mi dau seama ce
m-aşteaptă.[1]

ACHANTIO

De ce tot stau? Nu fac să zboare în ţăndări uşa
bocănind?
Deschideţi careva. Pe unde-i cHarinus; a plecat, e-
acasă?
Ce, n-are nimeni bunătatea să îmi deschidă?

CHARINUS

Iată,-aici,
Pe omul căutat, Achantio.

ACHANTIO

(fără să-i dea atenţie lui Charinus)

Rău vă mai faceţi datoria.

CHARINUS

Ce veste rea te-a pus pe flăcări?

ACHANTIO

Rea pentru amândoi, stăpâne.

[1] Text nesigur.

CHARINUS

Ce s-a-ntâmplat?

ACHANTIO

Suntem pierduţi.

CHARINUS

E bun pentru duşmani exordiul.

ACHANTIO

Ţi-l hărăzeşte ţie soarta.

CHARINUS

Ci, hai, vorbeşte-odată.

ACHANTIO

Ia-o încetişor; să-mi vin în fire.
Mi-am rupt bojogii pentru tine; de nu ştiu când tot
scuip la sânge.

CHARINUS

(nerăbdător)

Răşină de Egipt cu miere[1] înghite; şi te vindeci iute.

ACHANTIO

Iar tu bea smoală clocotită; şi scapi îndată de necazuri.

[1] Remediu împotriva durerilor de gât (cf. Pliniu cel Bătrân, *Istoria naturală*, I, XXIV, 34).

CHARINUS

Uf, n-am mai pomenit, pe Hercle! Un om supărăcios ca tine.

ACHANTIO

Nici eu n-am pomenit, pe Pollux! o limbă ca a ta de rea.

CHARINUS

Şi dacă sfatul meu îţi este leac dătător de sănătate?

ACHANTIO

M-aş cam lipsi de-o sănătate cu suferinţe câştigată.

CHARINUS

Cunoşti vreun bine-n lumea asta necufundat oleacă-n rău,
Sau bucurie ne-ntrecută printr-o fărâmă de necaz?

ACHANTIO

Eu nu ştiu de-astea; niciodată n-am priceput filozofia.
Ştiu doar că binele ce-mi vine muiat în rău nu-l junduiesc.

CHARINUS

Dă-mi mâna, mâna ta cea dreaptă; te rog, Achantio.

ACHANTIO

(întinzânmdu-i mâna dreaptă)

Iată; strânge-o.

CHARINUS

Vrei să rămâi tu slujitorul meu cel credincios?

ACHANTIO

Socoate singur.
Atâta timp cât eu, stăpâne, crăp pentru rine alergând,
Ca să te fac să afli-ndată ceea ce ştiu.

CHARINUS

Eliberat
Vei fi-ntr-o lună, poate două.

ACHANTIO

Mă linguşeşti, fară-ndoială.

CHARINUS

M-ai crede tu pe mine-n stare să spun minciuni, şi
tocmai ţie?
Când nici n-apuc să scot o vorbă şi mă şi prinzi cu
şoalda.

ACHANTIO

Ah,
Pălăvrăgeala ta-mi sporeşte, mai mult sfârşeala; mă
ucizi.

CHARINUS

(necăjit)

Aşa ţii tu la mine,-Achantio?

ACHANTIO

Ce vrei să fac?

CAHRINUS

Ceea ce vreau.

ACHANTIO

Şi ce vrei tu, la urma urmei?

CHARINUS

Să-mi spui.

ACHANTIO

(pierzându-şi răbdarea)

Îţi spun.

CHARINUS

Vorbeşte-ncet.

ACHANTIO

Ţi-e teamă că din somn îi sperii pe spectatorii adormiţi?

CHARINUS

Prăpăd pe capul tău!

ACHANTIO

E tocmai ce port din port.

CHARINUS

Ce porţi? Vorbeşte.

ACHANTIO

Necaz, nenorocire, spaimă, gâlceavă, grijă, zbuciumare.

CHARINUS

Vai mie, porţi o-ncărcătură cum nu se poate mai cumplită.

Ah, sunt topit.

ACHANTIO

Nu, eşti...

CHARINUS

Desigur: pierdut.

ACHANTIO

Ai zis-o tu; eu tac.

CHARINUS

Şi ce prăpăd e?

ACHANTIO

Vai, nu-mi cere să spun: nenorocire mare.

CHARINUS

De grijă, rogu-te mă scapă; e mult prea mult de când
mă zbucium

ACHANTIO

Domol; mai am de spus atâtea până ce-mi capăt
chelfăneala.

CHARINUS

Pe Hercule!-ndată ai s-o capeţi, de nu vorbeşti sau nu-ţi
iei valea.

ACHANTIO

Cum ştie să mă linguşească! Nu-l mai opreşti, când se
porneşte.

CHARINUS

Te rog frumos, te rog din suflet dezvăluie-mi
ce s-a-ntâmplat;
Văd că-i nevoie să-nmoi glasul şi să mă rog de sclavul
meu.

ACHANTIO

Nu merit, oare,-atâta lucru?

CHARINUS

Ba meriţi, da.

ACHANTIO

Şi eu socot..
Aş vrea să ştiu; pierit-a nava?

ACHANTIO

E neatinsă, n-avea teamă.

CHARINUS

Gătelile-i, cumva?

ACHANTIO

Şi ele sunt neatinse.

CHARINUS

Lămureşte-mi,
De ce, atunci, venind în goană doreai atât să mă
găseşti?

ACHANTIO

Nu faci decât să-mi tai cuvântul cu toate astea.

CHARINUS

Tac.

ACHANTIO

Să taci.
Când văd atâta stăruinţă ca să cunoşti o veste proastă,
Mă-ntreb cu câtă-nverşunare ai vrea să afli una bună.

CHARINUS

Te rog, pe Hercule! vorbeşte, hai, spune-odată vestea proastă.

ACHANTIO

Dacă mă rogi, ţi-o spun, desigur; ei, bine, tatăl tău...

CHARINUS

Ce? Tata?

ACHANTIO

Da, ţi-a văzut....

CHARINUS

Ah, ce?

ACHANTIO

Iubita.

CHARINUS

Iubita, zici? Vai mie, vai!
Cum a văzut-o, cum?

ACHANTIO

Cu ochii.

CHARINUS

În ce fel oare?

ACHANTIO

Larg deschişi.[1]

CHARINUS

N-o ştergi de-aicea, spânzurate? Glumeşti, când viaţa
mea e-n joc.

ACHANTIO

Cum naiva, să glumesc, stăpâne, dacă-ţi răspund la
întrebare?

CHARINUS

Răspunde, nu-mi întoarce vorba.

ACHANTIO

Ei bine,-ntreabă ce pofteşti.

CHARINUS

Cine-a văzut-o?

ACHANTIO

Chiar, pe Hercle! cum eu mă văd cu tine-acuma.

CHARINUS

Unde-a văzut-o?

ACHANTIO

Sus, pe navă, căci s-a urcat pe ea bătrânul,
Şi-a stat de vorbă chiar cu fata.

[1] Glumă tradiţională.

CHARINUS

Ah, tată, m-ai ucis de tot!

(Către Achantio.)

Iar tu, tu, pentru ce, mişele, de ce nu l-ai oprit s-o vadă?
De ce tu n-ai dosit-o bine de ochii tatii, scelerate?

ACHANTIO

La treburile noastre tocmai trebăluiam cu mare zor;
Strângeam tacâmul de pe navă şi-l auzeam cum se aşează.
Ci tatăl tău, în vremea asta, s-apropie-ntr-o luntrişoară
Şi se cocoaţă sus pe navă, de nimeni dintre noi văzut.

CHARINUS

(sieşi, desperat)

Degeaba am scăpat, degeaba, de furiile tale, mare.[1]
Credeam că pe pământ, aicea, primejdii nu mă mai încearcă;
Şi sunt izbit în stânci acuma de valurile mâniate.

(Către Achantio.)

Vorbeşte, spune mai departe.

ACHANTIO

Când a văzut bătrânul fata,
S-a repezit s-o-ntrebe cine-i.

[1] Text nesigur.

CHARINUS

Şi ea, ce-a spus?

ACHANTIO

În clipa-aceea,
Tăindu-i vorba,-n locul fetei strig că-i o sclavă
cumpărată
Cu gând s-o dărui mamei tale.

CHARINUS

Şi te-a crezut?

ACHANTIO

Mă mai întrebi?
Dar a-nceput s-o strângă-n braţe, neruşinatul.

CHARINUS

Cum, pe fată?

ACHANTIO

Te miri că nu m-a strâns pe mine?

CHARINUS

Sărmana inimă din piept
Mi se topeşte-ncet cu-ncetul, ca sarea-n apă azvârlită.
Vai mie, vai, sunt mort.

ACHANTIO

(ridicând din umeri)

Ei bine, ai spus un mare adevăr.
Eşti tare prost.

CHARINUS

(reflectând)

Ce să fac? Tata nu cred să creadă dacă-i spun
Că pentru mama-am cumpărat-o. Şi apoi, fără doar şi poate,
E-o crimă nemaiauzită să-ţi minţi chiar propriul părinte.[1]
Şi nici nu crede – cum să creadă? – că i-am adus,
ca sclavă, mamei,
O frumuseţe fără seamăn.

ACHANTIO

Nu taci odată, prostovane?
O să te creadă,-ţi jur; pe mine m-a şi crezut.

CHARINUS

Mă tem grozav
Ca nu cumva să bănuiască sărmanul tata adevărul.
Răspunde-mi totuşi la-ntrebare, te rog.

ACHANTIO

Mă rog, la ce-ntrebare?

[1] Scrupul rar întâlnit la tinerii din comediile antice.

CHARINUS

Părea să bănuie că fata-i iubita mea?

ACHANTIO

Nu, nicidecum.
A dat crezare spusei mele.

CHARINUS

(neîncrezător)

Sau poate doar ţi s-a părut?

ACHANTIO

(cu convingere)

Ba nu, îţi jur, mi-a dat crezare.

CHARINUS

Vai mie, bietul; sunt pierdut.
Dar ce mă vait eu aicea şi nu dau fuga pân' la navă?
Urmează-mă.

(Vrea să pornească.)

ACHANTIO

(oprindu-l)

Plecând acuma, dai nas în nas cu tatăl tău.
Şi tulburat de-o să te vadă, şi buimăcit, fără-ndoială
Că te opreşte şi te-ntreabă de-ai cumpărat-o şi cu cât;
Şi-n zăpăceala ta-i spui totul.

CHARINUS

Atunci o iau pe-aici; dar, spune-mi,
Crezi c-a plecat din port?

ACHANTIO

De-aceea am şi venit la mare goană:
Să nu te ia fără de veste şi să te dai de gol.

CHARINUS

Prea bine.

(Ies amândoi.)

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

DEMIPHO

(singur)

Ciudat se joacă-adesea cu bieţii oameni zeii,
Şi arătări ciudate în vise le trimit.
La fel, pe mine-azi, noaptea m-au chinuit c-un vis
Care m-a pus pe flăcări şi vai, m-a scos din minţi.
Părea că o minune de capră cumpărasem
Şi, că să nu căşune pe ea o alta, care-o
Aveam de mai-nainte, şi ca să nu se bată,
De-or locui împreună, în visul meu părea
C-am dat-o, şi că-i poartă un maimuţoi de grijă.
Nu trece mult, şi-n faţă-mi răsare maimuţoiul,
În blesteme cumplite şi în ocări mă spurcă;
Se plânge că frumoasa mea capră i-a adus
O groază de necazuri şi pagube în casă;
Şi-adaugă, de capra pe care io dădusem,
Că a tocat întreaga soţiei sale zestre.
Mi s-a părut un lucru ciudat, să toace-o capră
Întreaga zestre a soţiei acelui maimuţoi.
Dra maimuţoiul jură că spune adevărul,
Adăugând că dacă nu-l scap de ea pe dată,
La buna mea nevastă, acasă, mi-o aduce.

Eu mă simţeam cu totul vrăjit de capră,-n vis,
Dar nu aveam pe nimeni ca să i-o dau în grijă;
Eram într-o cumplită şi gra încurcătură.
Un tânăr ţap atuncea s-apropie de mine.
Îmi spune c-ar fi dus-o la casa lui, scăpând-o
De maimuţoi pe capră, şi-apoi mă ia în râs.
Şi eu plângeam zănatic în hohot după capră.

Ci nu m-ajută mintea defel să tălmăcesc
Ciudatul vis de-azi noapte; doar pe departe bănui
Cam ce-i cu capra-aceea şi ce-a vrut ea să spună.
În port, azi dimineaţă ducându-mă din zori,
Când, isprăvindu-mi treaba, zăresc la ţărmuri nava
Cu care ieri băiatul din Rhodos mi s-a-ntors.
Cuprins de neastâmpăr, vreau să mă duc s-o văd.
M-azvârlu într-o barcă, ajung la navă-ndată;
Acolo dau de-o fată frumoasă ca nealta,
De fiul meu adusă, drept sclavă, mamei sale.
Doar o zăresc şi-ndată mă-ndrăgostesc de ea,
Nu ca un bun la minte, ci ca un biet nebun.
Mă-ndrăgostesc, pe Hercle! ca-n prima tinereţe;
Doar că pe-atuncea mintea întreagă mi-o păstram.
Pe Hercle! nu-mi dau seama decât că sunt pierdut.

(Către spectatori)

Şi-acum, să tac; vecinul din casă a ieşé.
Vedeţi şi voi altminteri câte parale fac.
N-am nici o îndoială că peste capră-am dat.

Dar ţapul, maimuţoiul, pe Hercule!-ar putea
Necazuri să-mi căşune, deşi nu le ştiu tâlcul.[1]

SCENA II

LYSIMACHUS, DEMIPHO, SCLAVUL

LYSIMACHUS

(ieşind din casă, vorbeşte către oamenii care rămân înăuntru)
Vreau fără-ntârziere să fie jugănit
Bătrânul ţap, ce-atâta v-a necăjit în ţară.

DEMIPHO

(aparte)
Nu-mi place cum începe şi rău îmi pare-augurul.
Să nu-mi facă nevasta ce face el cu ţapul
(Şi să nu joc eu rolul acelui maimuţoi.)[2]

LYSIMACHUS

(unuia dintre sclavi)
La casa de la ţară duci greblele acestea,

---

[1] Acest vis se poate compara cu cel al lui Daemones din *Odgonul*. Şi acolo maimuţa simbolizează personajul rău intenţionat, de care trebuie să te păzeşti.Tinerele eroine din *Odgonul*, Palaestra şi Ampleisca, mai pure decât Pasicompsa, eroina din *Negustorul*, capătă nu înfăţişarea unei capre urmărite de un ţap, ci a unor rândunici, fiice ale Procnei şi ale Filomelei; nuanţă demnă de reţinut.
[2] Vers probabil interpolat.

Şi i le dai lui Pistus, vecinul meu, în mână.
Nevestei mele spune-i că treburi însemnate
Cer să rămân aicea, să nu m-aştepte; spune-i
Că sunt silit, chiar astăzi, să judec trei procese.
La drum, şi ţine minte.

SCLAVUL

Atât aveai de zis?

LYSIMACHUS

Atâta.

(Sclavul iese.)

DEMIPHO

Lysimachus, salut.

LYSIMACHUS

Salut, Demipho.
Ce faci? Şi cum îţi merge?

DEMIPHO

(suspinând)

Sunt, vai, nefericit.

LYSIMACHUS

Să te ferească zeii!

DEMIPHO

(cu tristeţe)

Ba mă apasă.

LYSIMACHUS

Cum?

DEMIPHO

Îţi spun, dacă ai vreme şi vrere să m-asculţi.

LYSIMACHUS

(interesat)

N-oi spune că n-am treabă, dar pentr-un bun prieten
Las totul la o parte ca să-l ascult, Demipho.

DEMIPHO

Cunosc de ani de zile bunăvoiţa ta.

(Îndreptându-se.)

Cum par eu, de ce vârstă?

LYSIMACHUS

Prea bun de Acheron –
Boşorogit şi gârbov, şi prăpădit.

DEMIPHO

Vezi rău.
Copil sunt, Lysimachus, de şapte ani.

LYSIMACHUS

Să cred
Că ţi-a sărit vreo doagă, ceva?

DIMIPHIO

Spun adevărul.

LYSIMACHUS

Acuma da, pe Hercle! pricep ce vrei să spui:
Orice bătrân, cu vârsta, îşi pierde judecata,
Şi, cică, dă în mintea copiilor, ca tine.

DEMIPHO

De două ori mai tânăr mă simt ca înainte.

LYSIMACHUS

(cu bunăvoinţă)

Prea bine, o, mă bucur!

DEMIPHO

(cu înflăcărare)

Şi dacă vrei să ştii,
Cu ochii văd mai bine acuma ca nainte.

LYSIMACHUS

Halal!

DEMIPHO

Şi ăsta-i răul.

LYSIMACHUS

Şi asta nu-i prea bine.

DEMIPHO

Dar să mă-ncred în tine şi să vorbesc pe şleau?

LYSIMACHUS

Încrede-te.

DEMIPHO

Ascultă.

LYSIMACHUS

Cu-luare-aminte-ascult.

DEMIPHO

Am început de astăzi la şcoală să mă duc.
Ştiu litere vreo şase.

LYSIMACHUS

Şi care sunt?

DEMIPHO

Iubesc.

LYSIMACHUS

Deşi ţi-e albă tâmpla, bătrâne dezmăţat?

DEMIPHO

Deh, fie albă, neagră sau roşie, iubesc.

LYSIMACHUS

Îmi pare, o, Demipho, că-ţi baţi de mine joc.

DEMIPHO

(cu mai multă înflăcărare)

Retează-mi căpăţâna dacă te mint cu-atâta;
Ba, ca să-mi dai crezare, ia un cuţé şi taie-mi
Un deget, o ureche, sau buzele, sau nasul.
Şi dacă mişc o dată, sau dacă simt măcar,
Fă ce vrei tu cu mine, pân-oi rămâne lat.

LYSIMACHUS

(către spectatori)

De n-aţi văzut pictură de-ndrăgostit, priviţi-l.

(Îl arată pe Demipho.)

Ci, după-a mea părere, un prăpădit ca ăsta
Nici cât o măzgăleală pe zid nu preţuieşte.

DEMIPHO

Din câte-mi pare mie, vrei să m1 dojeneşti.

LYSIMACHUS

Pe tine, eu?

DEMIPHO

Altminteri, n-ai pricini de mânie;
Şi alţii, de neam mare, aşijderi au făcut.
Iubirea-i omenească, şi de la zei ne vine.
Să nu mă cerţi; căci nu eu sunt vinovat de asta.

LYSIMACHUS

Dar nu te cert.

DEMIPHO

Şi nu mă dispreţui prea tare,
Te rog frumos.

LYSIMACHUS

Pe tine? Să mă ferească zeii!

DEMIPHO

Dă-ţi seama că...

LYSIMACHUS

De toate-mi dau seama.

DEMIPHO

Da?

LYSIMACHUS

Mă-nfurii.

(aparte)

L-a zăpăcit iubirea.

(Către Demipho.)

Ce mai doreşti?

DEMIPHO

Cu bine.

LYSIMACHUS

O treabă însemnată mă cheamă-n port de grabă.

DEMIPHO

Drum bun.

LYSIMACHUS

Rămâi cu bine.

DEMIPHO

Să-ţi meargă totu-n plin.

(Lysimachus pleacă.)

Dar am şi eu pe-acolo o treabă însemnată;
Să nu mai pierd, deci, vremea. Dar, iacătă,-l zăresc
Pe fiul meu. La vreme soseşte. Vreau să-l văd,
Şi poate că-l înduplec, cumva, să-mi vândă mie
Copila,- loc s-o deie neveste-mi; se zice
Că el i-ar fi adus-o. Dar să iau bine seama,
Să nu-şi dea cumva seama cât o iubesc de mult.

SCENA III

CHARINUS, DEMIPHO

CHARINUS

(fără să-l vadă pe Demipho)

Mai necăjit ca mine eu cred că nu e nimeni,
Şi nimeni nu-ntâlneşte în cale-atâtea piedici.
De câte ori mă strădui să fac anume lucru,
Şi nu ajung odată să-mi împlinesc dorinţa?
Mereu mi se întâmplă ceva, o boroboaţă,
Şi-mi spulberă-ntr-o clipă cele mai bune planuri.
Îmi fac rost de-o iiubită, cu aur greu o cumpăr,
Şi pe ascuns de tata încerc să mi-o păstrez;
Sar el o simte,-o vede, şi iată-mă pierdut.
Dacă mă-ntreabă, nu ştiu în ce fel să-i răspund,
Învălmăşite gânduri mi se ciocnesc în minte.
Şi mintea mea nu ştie doar unul să aleagă,
Până-ntr-atât e plină de temeri şi de griji;
Şi ori îi pare bună a sclavului povaţă,
Ori o găseşte proastă – căci n-am să-l fac să creadă
Pe taică-meu că mamei i-am cumpărat o sclavă.
Iar dacă-i spun, cum este, curatul adevăr,
Că mi-am luat-o mie, ce crede el de mine?
Mi-ar smulge-o şi-ar trimite s-o vândă peste mare.
Îl ştiu ce-i poate pielea, pe pielea mea. Şi asta-i
Iubire? Simplă toană, de om rău, nu iubire.

M-a-ndepărtat cu sila de lângă el; a vrut
Să fac negoţ; mâhnirea de azi mi-e tot câştigul.
Mai are haz plăcerea, când suferinţi o-neacă?
Ferită,-nchisă,-ascunsă degeaba am ţinut-o.
E ca o muscă, tata; nimic nu-i poţi ascunde.
Nimic din cele sfinte sau pământeşti nu-i scapă.
De nicăieri n-am sprijin, nici o speranţă-n suflet.

DEMIPHO

(aparte)

De ce în şoapte murmurate vorbeşte singur fiul meu?
Un lucru pare să-l frământe, nu prea-mi dau saema ce.

CHARINUS

(aparte)

Vai mie!
Nu-i altu,-acolo, decât tata. Mă duc la dânsul.

(Tare.)

Ce faci, tată?

DEMPHIO

De unde vii? Ce zbor te mână, băiatul meu?

CHARINUS

Prea bun eşti, tată.

DEMIPHO

Aşa mă vreau; dar cum se face că ţi-ai schimbat
culoarea feţei?
Te simţi oleacă rău?

CHARINUS

În suflet simt nu ştiu ce durere, tată.
Şi, pe deasupra, nici azi noapte n-am prea dormit cum
aş fi vrut.

DEMIPHO

Plutind pe mare-atât, pământul îţi oboseşte-acuma
ochii.

CHARINUS

Cred că-i mai mult.

DEMIPHO

Nu, asta-i sigur; dar trece repede, să ştii.
Pe legea mea, eşti tare galben. Ai face bine să te
culci.

CHARINUS

Nu, nu pot; vreau să duc chiar astăzi ce am de dus şi
pe la cine.

DEMIPHO

E timp şi mâine, şi poimâine.

CHARINUS

Te-am auzit adesea, tată:
Un om cinstit îşi împlineşte însărcinările cu cinste.

DEMIPHO

Fă cum pofteşti; nu vreau în calea voinţei tale să
m-aşez.

CHARINUS

Ah, sunt scăpat, dacă în vorbe ai pus şi buna ta
credinţă.

(Se îndepărtează preocupat.)

DEMIPHO

Ce-i asta, pentru ce mă las ca să se sfătuie cu sine?
Dar nu mă tem, atâta vreme cât de iubirea mea nu ştie;
Doar n-am făcut nici o prostie din câte fac îndrăgostiţii.

CHARINUS

(aparte)

Pe Hercle! Totul merge strună, de vreme ce habar nu
are
De fata-aceea. Altfel, poate, ceva mai altfel îmi vorbea.

DEMIPHO

(aparte)

Ce-ar fi să-i zic de fata-aceea?

CHARINUS

(aparte)

Ce-ar fi să nu mai stau pe-aici?

(Tare.)

Mă duc să duc unor prieteni ce am de dus.

DEMIPHO

O clipă, stai;
Vreo câteva-ntrebări mărunte aş vrea să-ţi spun.

CHARINUS

O, câte, vrei!

DEMIPHO

(încurcat)

Cu sănătatea bine-ai dus-o?

CHARINUS

Măcar cât timp am fost plecat.
Doar ajungând în port, acicea, un rău mi s-a-ncuibat
în suflet.

DEMIPHO

Pe Hercle! ăsta-i rău de mare; îţi trece repede, să ştii.
Dar ce voiam să-ntreb? Din Rhodos adus-ai mamei
tale-o sclavă?

CHARINUS

Într-adevăr.

DEMIPHO

Şi cum îţi pare?

CHARINUS

(încercând să pară indiferent)

O, nu e rea deloc, mă jur.

DEMIPHO

Ce fie are?

CHARINUS

Mimunată, cred eu, şi fără de pereche.

DEMIPHO

Aşa mi s-a părut şi mie, când am văzut-o.

CHARINUS

Ai văzut-o?

DEMIPHO

Da, am văzut-o.

(Hotărât)

Nu e bună să ne slujească, nu mă-ncântă.

CHARINUS

De ce?

DEMIPHO

Păi are-o-nfăţişare, că n-aş dori-o-n casa mea.
De-o slujitoare-avem nevoie, care să toarcă,
să-mpletească,
Să spargă lemne, să râşnească, să mături. Să ia bătaie,
Şi să gătească pentru toată familia în orice zi.
Şi fata asta n-o să facă la toate faţă.

CHARINUS

Dimpotrivă.
Doar pentru asta-am cumpărat-o şi vreau s-o dărui
mamei mele.

DEMIPHO

Ba să nu-i spui că i-am adus-o.

CHARINUS

(aparte)

Mă ocrotesc preabunii zei.

DEMIPHO

(aparte)

Încet, încet, îl dau de-a dura.

(Tare.)

A, ca să vezi, uitam să-ţi spun
Că n-ar putea-nsoţi cu cinte pe mama ta, şi n-am
să-ngădui
Nici eu.

CHARINUS

Şi pentru ce?

DEMIPHO

O fată ca ea, frumoasă, dacă iese
Cu-o mamă de copii pe stradă stârneşte lesne trecătorii.
Toţi îi dau seama, o măsoară, îi fac ochiade, semne,
strigă,
O pişcă, ne căşună-atâtea şi-o să avem necaz la uşă;
Mulţi cu cărbune pe canaturi şi-ar scrie ofurile-n
versuri.
Nu spun că lumea-i rea şi poate se nu ne aducă-nvinuire
Că facem codoşlâc cu fata. Ce-mi trebuie dureri de cap?

CHARINUS

Pe Hercle! tată, ai dreptate; sunt de părerea ta-ntru
totul.
Dar ce să fac cu fata?

DEMIPHO

Bine. Îi cumpăr maicăt-i o sclavă
Folositoare, bărbătoasă, o ciumă, ştii, cum i se cade
Unei matroane,-o siriană, de pildă, sau vreo egipteancă.
Ea şi râşneşte, şi găteşte, şi toarce, ştie şi de bici,
Şi nici n-avem în veci pricină la uaşa noastră de
necazuri.

CHARINUS

Să n-o dau celui de la care am luat-o?

DEMIPHO

(repede)

Câtuşi de puţin.

CHARINUS

El o primeşte,-a zis, de vreme ce n-o mai cumpăr.

DEMIPHO

Nu-i nevoie:
Nu vreau procese, nici să-ţi pună buna-credinţă
la-ndoială.
Pe Pollux! dacă mi se cere, fac mai curând un
sacrificiu,
Decât sa risc, pentr-o femeie, ocări şi tărăboi în casă.
Am să găsesc, fără-ndoială, s-o vând c-un preţ destul
de bun.

CHARINUS

Mi-e teamă să n-o vinzi mai ieftin decât am
cumpărat-o eu.

DEMIPHO

Taci tu; cunosc un om în vârstă care-ar da mult să-i
cumpăr una
Ca fata asta, sau aproape.

CHARINUS

Şi eu cunosc un tânăr, tată,
Care-ar da mult săi cumpăr una ca ea, sau chiar pe ea,
să ştii.

DEMIPHO

Eu aş putea s-o vând, ia seama, cu douăzeci de
mine-ntregi.

CHARINUS

Şi eu, dac-aş dori, pe dată cu douăzeci şi şapte-aş
vinde-o.

DEMIPHO

Şi eu...

CHARINUS

La rândul meu...

DEMIPHO

Dar nu ştii ce vreau să spun; ci taci odată.
Mai pun trei mine pe deasupra, şi fac treizeci, cu
toate,-mi pare.

(Se întoarce într-o direcţie opusă fiului său.)

CHARINUS

Spre cine te întorci?

DEMIPHO

Spune omul care o cumpără.

CHARINUS

Şi unde-i?

DEMIPHO

În fund, acolo,-l văd; îmi cere cinci mine încă să adaug.

CHARINUS

Trăsnească-l bunii zei, pe Hercle! oricine-ar fi.

DEMIPHO

Acuma, iară,
Îmi face semne; să urc preţul cu şase mine.

CHARINUS

Al meu dă şapte.

DEMIPHO

Pe Pollux! n-are să mă-nvingă.

CHARINUS

Dă mai uşor ca tine, tată.

DEMIPHO

Degeaba dă: tot eu o cumpăr.

CHARINUS

Al meu a vrut-o mai întâi.

DEMIPHO

Nu-mi pasă.

CHARINUS

Dă cincizeci de mine.

DEMIPHO

Ba n-o s-o aibă nici c-o sută.
Nu cumva urci acuma preţul doar ca să mi te pui în cale?
O probă bună ai: ştiu bine ce-i cu bătrânul care-o vrea.
E-ndrăgostit nebun de fată; îţi dă oicât îi ceri să-ţi deie.

CHARINUS

Pe Pollux! tânărul acela se prăpădeşte, moare, piere
De dragul fete.

DEMIPHO

Iar bătrânul e mort de-a binelea, să ştii.

CHARINUS

Bătrânul tău n-a fost, o, tată, şi niciodată n-o să fie
Îndrăgostit mai fără minte ca tânărul de care spun.

DEMPHO

Nuţi pierde liniştea; iau totul asupra mea.

CHARINUS

Dar nu ştii?

DEMIPHO

Ce?

CHARINUS

Am luat-o fără chezăşie.

DEMIPHO

Oricum, o cumpără; n-ai grjă.

CHARINUS

Nu poţi s-o vinzi, cinstit, la nimeni.

DEMIPHO

Găsesc eu calea, las' pe mine.

CHARINUS

Pe urmă,-am luat-o pe din două c-un altul. Şi de unde
ştriu
Ce planuri are el cu fata, şi dacă vrea sau nu s-o
vândă?

DEMIPHO

Eu ştiu ca vrea.

CHARINUS

Nu cred, pe Pollux! că nu vrea câtuşi de puţin.

DEMIPHO

Ce-mi pasă?

CHARINUS

Dar e drept să fie stăpân deplin pe bunul lui.

DEMIPHO

Ce spui?

CHARINUS

Am luat-o împreună; şi el acuma nu-i de faţă.

DEMIPHO

Nici nu-l întrebi, şi-mi dai răspunsul.

CHARINUS

N-o vând, şi tu o cumperi, tată.
Nu ştriu, ţi-am spus, dacă i-i gândul s-o dea sau nu pe alte mâini.

DEMIPHO

Cum? Când luaţi un preţ ca lumea, încheie târgul, ai să vezi;
Şi dac-o iau pentr-un prieten, de ce n-ar vrea?
Glumeşti pesemne.

Pe Pollux! nimeni n-o s-o aibă, afară doar de ştiu eu
cine.

CHARINUS

Eşti hotărât.

DEMIPHO

Încape vorbă? Plec, iată, chiar acum la navă
Să-nchei vânzarea.

CHARINUS

Merg cu tine?

DEMIPHO

Nu.

CHARINUS

Nu te porţi cum se cuvine.

DEMIPHO

Mai bine du, fără zăbavă, ce ai de dus.

CHARINUS

Tu m-ai ţinut.

DEMIPHO

Dă vina, fiule, pe mine: zi c-ai făcut tot ce-ai putut.
Şi te opresc să mergi la navă, ascultă bine.

CHARINUS

Bine,-ascult.

DEMIPHO

(aparte)

Mă duc în port. Ca să-i leg ochii, aşa o-ntorc: n-o
cumpăr eu.
Ci-l rog s-o facă Lysimachus; tot îmi spunea el
adineauri
Că merge-n port. Dar să nu-ntârzii.

(Iese.)

CHARINUS

(desperat, privindu-l cum se depărtează)

S-a zis cu mine; sunt pierdut.

SCENA IV

CHARINUS, EUTYCHUS

CHARINUS

Rupt în bucăţi a fost Pentheus, din cât se spune, de
bachante;[1]
Dar chinul lui un fleac îmi pare pe lângă chinurile
mele.

[1] Pentru că s-a opus introducerii cultului lui Dionysos în cetatea Tebei, al cărui rege era.

De ce să mai trăiesc? Vreau moartea. Ce bucurii
mi-aduce viaţa?
M-am hotărât: mă duc la medic şi mă dau morţii cu
otravă,
Căci nu mai am nimic pe lume de care viaţa să mă
lege.

(Vrea să plece)

EUTYCHUS

(ivindu-se)

Stai, nu pleca, rămâi, Charinus.

CHARINUS

Hei, cine m-a strigat?

EUTYCHUS

Eutychus,
Tovărăş şi prieten ţie, cum şi vecin apropiat.

CHARINUS

Nu ştii pesemne ce povară de chinuri duc în spate.

EUTYCHUS

Ştiu.
Am ascultat din prag, de-acolo; şi ştiu de-a fir-a-părul
tot.

CHARINUS

Ce ştii?

EUTYCHUS

Că bunul tău prieten ar vrea să-ţi vândă...

CHARINUS

Ah, ştii tot.

EUTYCHUS

Iubita.

CHARINUS

Ştii, cum văd, prea multe.

EUTYCHUS

Şi fără voia ta, Charinus.

CHARINUS

Nimic nu uiţi. Dar cum se face, de unde ştii că mi-i iubită?

EUTYCHUS

Mi-ai povestit tu ieri, tu însuţi.

CHARINUS

Aşa-e, da, şi nu pricep
Cum de-am uitat?

EUTYCHUS

Nu-i de mirare?

CHARINUS

Un sfat acuma vreau să-mi dai.
Răspunde, rogu-te; ce moarte, crezi tu că mi se
potriveşte?

EUTYCHUS

Nu isprăveşti? E-o nerozie ce spui acum.

CHARINUS

Dar ce să spun?

EUTYCHUS

Ţi-ar place să-i astup guriţa lui taică-tu?

CHARINUS

Din cale-afară.

EUTYCHUS

Vrei să mă duc în port...?

CHARINUS

Încearcă să zbori, mai bine.

EUTYCHUS

... ca s-o cumpăr
Cu preţ mai mare?

CHARINUS

Greutatea-i în aur.

EUTYCHUS

Şi de unde-i iei?

CHARINUS

Îmi dă din ce-a primit Ahile răscumpărare pentru Hector.

EUTYCHUS

Eşti sănătos?

CHARINUS

De-aş fi, pe Pollux! nu te-aş lua pe tine medic.

EUTYCHUS

Şi pot mai sus decât bătrânul să urc eu preţul?

CHARINUS

La nevoie,
Îl urci cu două mii de drahme deasupra lui.

EUTYCHUS

Am înţeles.
Dar de la cine lua-vei banii când tatăl tău are să-i ceară?

CHARINUS

Găsesc eu, lasă, am să caut, fac eu ce-oi face; mă ucizi.

EUTYCHUS

De „fac ce-oi face“-al tău mi-e teamă.

CHARINUS

Poţi tu să taci?

EUTYCHUS

Vorbeşti c-un mut.

CHARINUS

M-ai înţeles deplin, Eutychus?

EUTYCHUS

Nu-ţi vezi de altele?

CHARINUS

Nu pot.

EUTYCHUS

Fii sănătos.

CHARINUS

Vai nu, pe Pollux! nu înainte să te-ntorci.

EUTYCHUS

Hai, fii bărbat.

CHARINUS

Cu bine,-nvinge şi scapă-mă.

EUTYCHUS

Făgăduiesc.

Aşteaptă-mă la tine.

CHARINUS

Du-te şi-ntoarce-te curând cu prada.

(les amândoi)

ACTUL AL TREILEA

SCENA I

LYSIMACHUS, PASICOMPSA

LYSIMACHUS

(trăgând-o pe Pasicompsa de mână)

Mi-am ajutat prieteneşte prietenul, i-am cumpărat
Vecinului râvinta marfă.

(Către Pasicompsa)

A mea eşti frumuseţeo; vino.
Şi nu mai plânge. E-o prostie să strici minunea ta
de ochi.
Şi nici n-ai pricină de jale, ci mai curând de bucurie.

PASICOMPSA

Fii bun, te rog frumos, bătrâne, să-mi spui...

LYSIMACHUS

Întreabă tot ce vrei.

PASICOMPSA

De ce m-ai cumpărat?

LYSIMACHUS

Pe tine? Ca să-mplineşti porunca mea;
Cum eu porunca ta-mplini-voi neabătut.

PASICOMPSA

Făgăduiesc.
Să fac ce ştiu şi-mi stă-n putere ca să m-arăt pe placul tău.

LYSIMACHUS

Altminteri, n-am să-ţi cer un lucru istovitor din cale-afară.

PASICOMPSA

Ci eu, bătrâne, niciodată nu am purtat poveri, mă jur,
Nici tume n-am păscut pe câmpuri şi nici copii n-am alăptat.

LYSIMACHUS

Fii bună, şi-o să-ţi fie bine.

PASICOMPSA

Atunci, vai mie, sunt pierdută.

LYSIMACHUS

De ce?

PASICOMPSA

La mine-n ţară numai femeia rea o duce bine.

LYSIMACHUS

Desigur, vrei să spui că nu e niciuna bună.

PASICOMPSA

Ba deloc,
Şi nu proclam eu – nu mi-i felul – ceea ce ştie toată
lumea.

LYSIMACHUS

(aparte)

Pe Pollux! vorba-i preţuieşte mai mult decât am dat
pe ea.

(Tare.)

Vreau să te-ntreb un singur lucru.

PASICOMPSA

Întreabă-mă şi-ţi dau răspuns.

LYSIMACHUS

Ia să-mi spui mie cum te cheamă, ce nume porţi tu?

PASICOMPSA

Pasicompsa.[1]

LYSIMACHUS

(aparte)

I-i numele ca frumuseţea.

---

[1] În limba elină *pasikompsòs* înseamnă: mănunchi de farmece (haruri).

(Tare.)

Mai spune-mi, încă, Pasicompsa:
Poţi tu să torci, la o nevoie, un fir subţire-subţirel?

PASICOMPSA

Da, pot.

LYSIMACHUS

Şi dacă-l torci subţire, îl torci, desigur, şi mai gros.

PASICOMPSA

La tors de lână nu mi-e teamă de nimenea de vârsta
mea.

LYSIMACHUS

Te cred isteaţă şi dibace şi îndeajuns de pârguită
Ca să-ţi faci treaba cum se cade.

PASICOMPSA

M-am străduit şi-am învăţat;
M-ar necăji să mi se spună că nu-mi ştiu munca.

LYSIMACHUS

O, prea bine;
C-am să te dau unei oiţe de vreo şaizeci de ani – să
strângi
Economii.

PASICOMPSA

Aşa bătrână, bătrâne?

LYSIMACHUS

E de neam grecesc;
De-ai s-o-ngrijeşti, e tare bună; se lasă tunsă cum îţi
place.

PASICOMPSA

Din preţuire pentru tine, oricui mă dai, sunt mulţumită.

LYSIMACHUS

Nu vreau să te înşel, copilă, şi-ţi spun cinstit: nu eşti
a mea.

PASICOMPSA

Atunci, a cui sunt eu?

LYSIMACHUS

Stăpânul vrea să te cumpere din nou.
Eu doar i-am fost mijlocitorul; cum m-a rugat.

PASICOMPSA

Aş învia
Pe loc, de şi-ar păstra cuvântul.

LYSIMACHUS

Pe pace fii: te liberează,
Atât de mort e după tine; deşi doar azi te-a cunoscut.

PASICOMPSA

Ba, tocmai, sunt doi ani, pe Castor! de când trăim
nedespărţiţi.
Acum, când ştiu că-i eşti prieten, pot fără teamă să
vorbesc.

LYSIMACHUS

Ce-ai spus? Că sunteţi împreună - aşa e? – de doi ani?

PASICOMPSA

Întocmai.
Şi ne-am jurat şi unul, şi-altul, eu lui, şi el mie,
Să nu ne mai iubim cu nimeni, c-un alt bărbat eu, el
cu altă
Femeie,-adică, ci doar unul cu celălalt.

LYSIMACHUS

Zei fără moarte,
Nici cu soţia lui să nu se iubească?

PASICOMPSA

Spune-mi; e-nsurat?
Ci nu e, nici nu se însoară.

LYSIMACHUS

Aş vrea şi eu. Dar te-a minţit..

PASICOMPSA

Mi-e cel mai drag pe lume tânăr.

LYSIMACHUS

Nu tânăr, proasto, ci copil,
Căci nu de multă vreme, drept e, din gură dinţii i-au căzut.

PASICOMPSA

Ce spui de dinţii lui?

LYSIMCHUS

Nimica. Urmează-mă. Căci m-a rugat
Să te primesc o zi la mine, cât stă nevastă-mea la ţară.

(Intră amândoi în casa lui Lysimachus.)

SCENA II

DEMIPHO

Am în sfârşit, acuma cu ce să-mi fac de cap;
A mea e, şi nici fiul, nici soţia nu mă ştriu.
E limpede;-mi fac cheful, reînviez trecutul.
La capăt sunt, am zile puţine; alt temei
Să mă dedau plăcerii şi vinului, iubirii.
La anii mei, râvneşte să se desfete-orcine.

La vremea tinereţii când ai vigoare-n trup,
E bine ca, prin muncă, avere să-ncropeşti.
Când, în sfârşit, ajuns-ai bătrân, să hodineşti,
Să mai deguşti iubirea: căci un câştig de seamă,
La anii mei, e viaţa. Şi chiar aşa voi face.
Dar până una alta o raită-aş da prin casă.
(Mai înainte însă o raită-aş da prin casă.)[1]
Lihnită-acum de foame soţia mă aşteaptă.
Nici nu trec bine pragul şi în ocări mă spurcă.
Dar – spună ce va spune, pe Hercle! –acum nu intru,
Căci vreau întâi o vorbă să schimb cu-al meu vecin.
Îi cer să-mi rostuiască de-nchiriat o casă
Pentru copila-aceea. Dar, iată,-l văd ieşind.

SCENA III

LYSIMACHUS, DEMIPHO

LYSIMACHUS

(vorbind cu Pasicompsa care rămâne în casă)

Am să-l aduc la tine îndată ce-l găsesc.

DEMIPHO

(aparte)

De mine-i vorba.

[1] Vers probabil interpolat.

LYSIMACHUS

Ce faci, Demphio?

DEMIPHO

E la tine?

LYSIMACHUS

Ce vrei?

DEMIPHO

Mă duc la dânsa?

LYSIMACHUS

Ce-atâta zor? O clipă.

DEMIPHO

Şi ce să fac?

LYSIMACHUS

Gndeşte la ce ai de făcut.

DEMIPHO

Să mă gândesc? pe Hercle! n-am de făcut alt lucru
Decât să intru.

(Arată casa lui Lysimachus.)

LYSIMACHUS

Asta vrei, bivole? Să intri?

DEMIPHO

Dar ce să fac?

LYSIMACHUS

Pe mine întâi să mă asculţi;
Întâi şi-ntâi se cade să iei aminte bine.
Căci dacă intri-acuma, vrei s-o cuprinzi în braţe,
Să flecăreşti cu fata şi s-o săruţi.

DEMIPHO

Citeşti
În gândurile mele: ştii tot ce vreau să fac.

LYSIMACHUS

Şi-ai face rău.

DEMIPHO

Deşi o iubesc?

LYSIMACHUS

Cu-atât mai mult.
Aşa, pe nemâncate, cu-o puturoasă gură,
Vrei, ţap bătrân, minunea de fată s-o săruţi?
Ca să o faci să verse îndată ce te-apropii?

DEMIPHO

Tu o iubeşti, văd asta în chiar mustrarea ta.
Să poruncesc o cină? Dacă zici da, tocmim

Un bucătar pe dată şi-ntindem un ospăţ,
La tine, până-n seară.

LYSIMACHUS

Zic da, nici vorbă; -acuma
Grăieşti înţelepţeşte, ci nu ca-ndrăgostiţii.[1]

DEMIPHO

De ce mai stăm? Nu mergem s-aducem de-ale gurii
Şi să pornim în lege ospăţul?

LYSIMACHUS

Te urmez.
Dar fii deştept, pe Hercle! Găseşte-i adăpost;
Mai mult de-o zi, pe Hercle! nu poate sta la mine.
Mi-e teamă de nevastă; se-ntoarce mâine-seară
Şi-o vede-aici.

DEMIPHO

E totul orânduit; să mergem.

(Ies amândoi.)

[1] Text nesigur.

SCENA IV

CHARINUS, EUTYCHUS

CHARINUS

Nu sunt eu om bătut de soartă, să n-am pe nicăieri odihnă?
Când sunt în casă,-afară-i mintea; când sunt afară,-i mintea-n casă.
Atât pârjol în piept şi-n suflet dezlănţuitu-mi-a iubirea;
Şi dacă nu-l udam cu lacrimi tot capul mi-ar fi ars în flăcări.
Speranţă n-am, nu-mi văd scăparea; şi nici nu ştiu de mi-oi găsi-o.
Pe mâna tatii dacă intră, cum s-a fălit, pierdut e totul;
Făgăduiala dacă-şi ţine amicul meu, salvat e totul.
Chiar şi podagră la picioare să fi avut, de mult Eutychus
Putea din port să mi se-ntoarcă. Păcatul lui de neiertat
E-ncetineala-i fără seamăn care mă scoate din sărite.
Dar nu el însuşi vine-n goană? Ba da. Alerg să-i ies în cale.
(Speranţă pentru zei şi oameni, stăpână-a oamenilor scumpă,
Ce mi-ai aprins în ochi speranţa, îngăduie să-ţi mulţumesc.)[1]

---

[1] Această invocaţie către Fortuna, care se găseşte şi mai departe (p.438, începutul replicii lui Eutychus) se pare că a fost introdusă aici din greşeală.

De ce s-o fi oprit? Vai mie! Nu-mi place, vai, obrazul
lui.
E abătut. Îmi arde pieptul; ah, şovăi! Clatină din cap.
Eutychus!

EUTYCHUS

Hei, Charinus!

CHARINUS

Până răsufli, rogu-te să-mi spui,
Într-un cuvânt, doar unul: unde mă aflu? Printre vii
sau morţi?

EUTYCHUS

Eşti nici cu morţii, nici cu vii.

CHARINUS

Ah, sunt scăpat; ah, nemurirea
Mi-e dăruită! –A cumpărat-o; a astupat, deci
gura tatii.
Cu el mergi sigur la izbândă. Ci spune: dacă nu mă
aflu
Nici pe pământ, nici în Acheron, atuncea undes-s?

EUTYCHUS

Nicăieri.

CHARINUS

Ah, mor; discursul tău mă face să mor, prietene, de tot.

Ce obicei, să ţii discursuri, când fapte ţi se cer, nu vorbe.[1]

Te rog, sari la sfârşit acuma, fie ce-o fi.

EUTYCHUS

Pentru-nceput

Suntem pierduţi.

CHARINUS

Nu vrei mai bine să-mi spui ce încă nu-nţeleg?

EUTYCHUS

Charinus, ţi-ai pierdut iubita.

CHARINUS

Eutychus, săvârşeşti o crimă.

EUTYCHUS

Cum?

CHARINUS

Îţi omori un bun tovarăş, amic şi liber cetăţean.

EUTYCHUS

Ferească zeii!

---

[1] Atribuirea acestui vers este discutabilă; conform manuscriselor, îl rosteşte Charinus, dar unii editori îl pun în gura lui Eutychus.

CHARINUS

Vâri pumnalul în gâtul meu; mă prăbuşesc.

EUTYCHUS

Nu-ţi pierde, rogu-te, curajul.

CHARINUS

De parcă-aş mai avea ce pierde.
Hai, spune tot prăpădul: cine a cumpărat-o?

EUTYCHUS

Vai, nu ştiu;
O şi luase şi plecase cu ea când am ajuns.

CHARINUS

Vai mie!
Zvârli, peste-un ceas abia, în mine cu munţi pârjolitori de rele.
Urmează, gânde, stinge-mi viaţa, tot ai pornit să mă ucizi.

EUTYCHUS

Tu nu eşti mai mâhnit acuma decât am fost eu mai nainte.

CHARINUS

Ci spune, cine-a cumpărat-o?

EUTYCHUS

Nu ştiu, mă jur.

CHARINUS

Aşa-l slujeşti
Pe cel mai bun al tău prieten?

EUTYCHUS

Ce vreai să fac?

CHARINUS

Ce fac şi eu:
Să pieri. Nu ţi-a trecut prin minte să-ntrebi în ce fel,
cum arată
Cumpărătorul, ca, luând-o pe urma lui, să dăm de
fată?
Vai mie, vai, nefericitul!

EUTYCHUS

Hai, nu te prăpădi plângând.
Ce ţi-am făcut?

CHARINUS

Mă pierzi pe mine şi mi-ai pierdut prietena.

EUTYCHUS

Sunt martori zeii, drag prieten, că nu sunt vinovat.

CHARINUS

Degeaba!
Iei martori care-s prea departe, pe zeii veşnici. Cum
să cred?

EUTYCHUS

Poţi să mă crezi sau nu; la rându-mi pot să vorbesc
ce vreau şi-mi place.

CHARINUS

Eşti ager la cuvânt şi lesne găseşti cuvântul potrivit;
Dar când să-l ţii, eşti şchip de-a bine, şi orb, şio mut şi
paralitic.
Făgăduiai să-i umpli gura lui taică-meu; credeam că
las
Nădejdea mea pe mâini dibace, şi mi te-ai dovedit o
piatră.

EUTYCHUS

Ce vreai să fac?

CHARINUS

Ce vream? Tu asta mă-ntrebi? Să-l cauţi, trebuia,
Să-l afli cine-i şi de unde, din ce familie, şi dacă-i
Străin sau cetăţean.

EUTYCHUS

Se pare că-i din Atena, cetăţean.

CHARINUS

Şi dacă nu-l şti după nume, puteai să afli unde şade.

EUTYCHUS

Dar nu-l cunoaşte nimeni.

CHARINUS

Totuşi să fin-ntrebat ce mutră are.

EUTYCHUS

Am întrebat.

CHARINUS

Şi cum arată? Ce ţi s-a spus?

EUTYCHUS

Ascultă-aici:
Cărunt şi cu picioare strâmbe, burtos, bondoc şi bucălat,
Ochi negri-aproape, falcă lată şi călcătură crăcănată.

CHARINUS

Tu nu-mi descrii un om acuma, ci un amestec urâcios.
Nu-mi dai şi altă deslușire.

EUTYCHUS

E tot ce-am izbutit să aflu.

CHARINUS

Pe legea mea, cu falca-i lată cumplit de suflet
m-a-nşfăcat.
Nu pot să-ndur mai mult; de-aceea mă exilez, sunt
hotărât.
Dar mă gândesc, şi nu ştiu unde, spre care ţară să
pornesc.
Spre Chalcis, Creta, Eretria? Spre Cipru, Sicyon,
Megara?
Spre Cnidos, Lesbos? Spre Zacynthos, Beoţia? Sau
spre Corint?

EUTYCHUS

De ce iei hotărârea asta?

CHARINUS

Pentru că dragostea m-a frânt.

EUTYCHUS

Ce tot vorbeşti? Şi dacă-n ţara în care vrei să pleci
acuma
Te-ndrăgosteşti din nou de-o fată, şi iarăşi nu ajungi
la ţintă –
În altă ţară fugi? Şi-n alta, dacă păţeşti la fel şi-acolo?
Dar până unde-mpingi exilul? Dar când opri-vei fuga
asta?
În care patrie,-n ce casă rămâi pe totdeauna?
Spune-mi.

Gândeşti că, părăsind Atena, îţi laşi şi dragostea aici?
Dacă-ţi stă-n asta mângâierea şi dacă sigur eşti de asta,
Nu pleci la ţară mai degrabă, şi vieţuieşti o vreme-acolo,
Până ce dragostea se stinge şi inima-ţi descătuşezi?

CHARINUS

Ai isprăvit?

EUTYCHUS

Da.

CHARINUS

Vorbe goale; mi-i hotărârea neclintită.
Mă duc să îmi salut părinţii; şi-ndată, fără să-i spun tatii,
La fug-o iau din ţara asta sau văd eu unde pribegesc.

(Iese repede.)

EUTYCHUS

Cum a plecat, cu câtă grabă m-a părăsit! Vai mie, vai!
Dacă el pleacă, lumea toată mă-nvinuie de nepăsare.
Mă duc, pe vestitorii publici să-i pun pe toţi, pe toţi la treabă,
S-o caute, să mi-o găsească. Ba chiar mă-nfăţişez la pretor

Să-l rog să-mi deie câţiva oameni să cercetăm pe străzi,
prin toate.
Din câte văd şi bag de seamă nici nu-mi rămâne altă
cale.

(Iese.)

ACTUL AL PATRULEA

SCENA I

DORIPPA, SYRA

DORIPPA

(intrând în scenă prin dreapta; este urmată la oarecare distanţă de sclavă)

Mi-a dat bărbatul veste că n-are timp, nu poate
La ţară să mai vină, şi fac acelaşi lucru;
Mă-ntorc şi eu, de urma fugarului să dau.
Dar n-o mai văd în urmă pe băbădia Syra.
Ah, iat-o, vine şi ea. De ce nu mergi mai iute?

SYRA

Nu pot, mă jur; cu-atâta povară în spinare.

DORIPPA

Cum, ce fel de povară?

SYRA

De ani: optzeci şi patru;
Şi nu socot sclavia, sudoarea, setea. Greu
Să car mereu atâta povară.

DORIPPA

(apropiindu-se de altarul lui Apollo care se află lângă uşa lui Demipho)

Dă-mi ceva.

O jertfă pe altarul vecinului să-nalţ.[1]
Dă-mi ramura de laur. Şi du-te.

SYRA

Am plecat.

(intră în casa lui Lysimachus)

DORIPPA

(aşezând ramura pe altar)

Ajută-ne, Apolo, şi-ndură-te de noi,
Păzeşte casa noastră şi dă-ne sănătate,
Şi-ndurător te-arată şi bun cu fiul nostru.

SYRA

(întorcându-se înspăimântată)

Vai mie; sunt pierdută; nenorocire, vai!

DORIPPA

Ce-i asta, eşti nebună? De ce boceşti aşa?

SYRA

Dorippa mea, Dorippa.

DORIPPA

Ce ai, de ce te vaieţi?

---

[1] În acest loc textul original este corrupt; dar sensul versului rămâne sigur..

SYRA

În casă,- casa noastră, e nu ştiu ce femeie.

DORIPPA

Femeie?

SYRA

Curtezană, la noi!

DORIPPA

Adevărat?

SYRA

Ţi-a dat prin minte bine de n-ai rămăs la ţară.
C-un dram de isteţime ghiceşti în ea pe dată...[1]
Ibovnica, nici vorbă, a scumpului tău soţ.

DORIPPA

O cred, pe Castor!

SYRA

Intră, Iunona mea, cu mine,
Să-ţi vezi rivala-n casă, pe Alcumena[2] ta.

---

[1] În continuare, originalul prezintă o lacună de un vers, care, însă, nu schimbă sensul.

[2] *Alcumena (Alcmene)* era fiica lui Electryon, regale Micenei, şi soţia lui Amphitryo. În absenţa soţului ei, plecat să lupte cu teleboenii, este vizitată de Zeus, care luase chipul lui Amphitryo. Curând după aceea soseşte şi soţul ei şi, în urma dublei sale uniri, naşte doi copii: pe Heracles (Hercule), cu Zeus, şi pe Iphicles, cu Amphitryo.

DORIPPA

Nu intru, nu, pe Castor! ci, iacă, dau năvală.

(Intră amândouă în casă.)

SCENA II

LYSIMACHUS

(singur)

N-ajunge că Demipho s-a-ndrăgostit sărmanul,
Mai trebuie să facă şi cheltuieli prosteşti?
Cu zece inşi la masă, de cea mai mare vază,
Se cumpără, nu glumă. Şi-atât i-a dăscălit
Pe bucătari! Ca-n larguri un şef pe-ai săi vâslaşi.
L-am luat cu mine-acasă pe maistrul bucătar.
Mă mir că,-n loc să-mi calce pe urme, zăboveşte.
Dar se deschide uşa la mine. Cin' să fie?

SCENA III

DORIPPA, LYSIMACHUS, SYRA

DORIPPA

(fără să-l vadă pe Lysimachus)

N-a fost şi nu se află soţie mai de plâns
Ca mine; măritată c-un astfel de bărbat.

Mai lasă-i-te-n seamă şi lasă-i tot avutul.
Cui am Adus eu zece talanţi întregi, ca zestre –
Doar ca să fiu jugnită şi ca să văd ce văd.

LYSIMACHUS

(aparte)

Vai mie! De la ţară soţia mea s-a-ntors.
Desigur, a văzut-o pe fata-aceea-n casă.
Dar nu aud prea bine ce spune ea, de-aici.
M-apropii.

DORIPPA

Vai, sărmana de mine!

LYSIMACUS

Ba de mine!

DORIPPA

Vai, sunt pierdută!

LYSIMACHUS

Eu sunt pierdut fără scăpare.
Ah, a văzut-o. Zeii, Demipho, să te piardă!

DORIPPA

Vezi pentru ce la ţară nu s-a-ndemnat să vină?

LYSIMACHUS

(aparte)

Mai am vreo altă cale decât s-o-ntreb de vorbă?

(Tare, drăgăstors.)

Pe scumpa lui nevastă bărbatul o salută.

(Dorippa îi întoarce spatele fără să-i răspundă)

La ţară, orăşenii devin ţărani?

DORIPPA

În schimb,

Sunt mai cinstiţi ca alţii ce nu vin pe la ţară.

LYSIMACHUS

E rău ceva pe-acolo?

DORIPPA

Aici, la orăşeni,

Pe Castor! e tot răul, nenorocirea toată.

LYSIMACHUS

Ce grozăvii de rele fac orăşenii? spune.
Aş vrea să ştiu.

DORIPPA

Ştii bine, dar ţii să-mi dovedeşti.

Cine-i femeia-aceea din casă?

LYSIMACHUS

Ai văzut-o?

DORIPPA

Da.

LYSIMACHUS

Şi mă-ntrebi a cui e ?

DORIPPA

Am priceput, oricum.

LYSIMACHUS

Vrei să-ţi spun eu a cui e? Pe Pollux! e...

(aparte)

Blestem!

Ce spun?

DORIPPA

Ai încurcat-o.

LYSIMACHUS

Cum nici nu m-aşteptam.

DORIPPA

Vorbeşti?

LYSIMACHUS

Dacă-mi îngădui...

DORIPPA

Puteai să fi sfârşit.

LYSIMACHUS

Ei, nu pot, prea mă hărţui; ca pe un vinovat.

DORIPPA

Şi tu n-ai pic de vină.

LYSIMACHUS

Poţi crede, fără greş.

DORIPPA

Hai, spune.

LYSIMACHUS

Să spun, totuşi?

DORIPPA

Faci bine, dacă spui.

LYSIMACHUS

Ea este... Vrei să-i afli şi numele?

DORIPPA

Pierzi vremea;
Te-am prins asupra faptei.

LYSIMACHUS

Ei, cum, ce fel de faptă?
Femeia asta este...

DORIPPA

Zi-i, cine?

LYSIMACHUS

Este...

DORIPPA

Ha!

LYSIMACHUS

(din ce în ce mai tulburat)

Dacă socoţi că nu e nevoie, nu-ţi mai spun.

DORIPPA

Ce, nu ştii cine este?

LYSIMACHUS

Ba da, fără-ndoială;
M-a luat într-o pricină arbitru.

DORIPPA

Ah, arbitru?
Şi-n casă ai adus-o ca s-o povăţuieşti.

LYSIMACHUS

Nu, părţile mi-au dat-o-n păstrare.

DORIPPA

Înţeleg.

LYSIMACHUS

Nu e ce crezi, pe Hercle!

DORIPPA

Prea-ncerci să te dezvinui.

LYSIMACHUS

(aparte)

Cumplită-ncurcătură. Şi nu ştiu s-o descurc.

SCENA IV

BUCĂTARUL, LYSIMACHUS, DORIPPA, SYRA

BUCĂTARUL

(către ajutoarele sale care vin în urmă, cărând panere cu provizii)

Grăbiţi-vă, bătrânul îndrăgostit îmi cere
Să-i pregătesc o cină. Şi, dacă mă gândesc,
Nu lui, care plăteşte, i-o pregătim, ci nouă.
Când stă lângă iubită cinează-ndrăgostitul;

Îmbrăţişări, săruturi, ocheade, flecăreli.
Iar noi o să ne-ntoarcem acasă ghiftuiţi.
Veniţi pe-aici. Dar iată-l şi pe bătrânelul nostru.

LYSIMACHUS

Na, alta! Bucătarul, vai mie!

BUCĂTARUL

Am venit.

LYSIMACHUS

(încet)

Ia, şterge-o! Hai!

BUCĂTARUL

Cum „şterge-o”?

LYSIMACHUS

St, cară-te!

BUCĂTARUL

Eu?

LYSIMACHUS

Pleacă.

BUCĂTARUL

Nu-ţi mai gătim o cină?

LYSIMACHUS

(încet)

De mult am ospătat.

(aparte)

Ah, sunt pierdut.

DORIPPA

(ironică, arătând proviziile)

Ei, spune: tot ce văd eu acolo
E-un dar din partea celor pe care-i arbitrezi?

BUCĂTARUL

(arătând-o pe Dorippa)

Femeia după care spuneai că te-ai aprins,
Când ai făcut aceste cumpărături?

LYSIMACHUS

(încet)

Nu taci?

BUCĂTARUL

O fâţă de femeie; dar copticică bine.

LYSIMACHUS

Te duci, golane?

BUCĂTARUL

Nu e urâtă.

LYSIMACHUS

Tu eşti groaznic.

BUCĂTARUL

Tovarăşă de treabă o cred în pat.

LYSIMACHUS

Nu pleci?
N-ai fost, la urma urmei, tocmit de mine.

BUCĂTARUL

Cum?
De tine-am fost, pe Hercle!

LYSIMACHUS

Nenorocire mie!

BUCĂTARUL

Mi-ai spus că ţi-e nevasta la ţară, că ţi-e scârbă
De ea ca de-o năpârcă.[1]

LYSIMACHUS

Ţi-am spus eu ţie asta?

[1] Pare destul de straniu ca Lysimachus să fi angajat un bucătar căruia, pe deasupra, să-i fi făcut şi astfel de confidenţe. Dacă îl va fi vorbit aşa în locul lui Demipho, acest amănunt nu este consemnat nicăieri.

BUCĂTARUL

Da, mie chiar, pe Hercle!

LYSIMACHUS

Mă bată Iupiter
Dacă i-am spus o iotă, nevastă dragă.

DORIPPA

Negi?
E limpede: ţi-e scârbă de mine.

LYSIMACHUS

Ba deloc.

BUCĂTARUL

(către Dorippa)

Nu, n-a vorbit de tine, ci de soţia lui.
Plecată este-acuma la ţară,-a spus.

LYSIMACHUS

(arătând-o pe Dorippa)

Ci iat-o.
De ce mă chinui?

BUCĂTARUL

Pentru că nu mă mai cunoşti.
Doar dacă nu ţi-e teamă...

LYSIMACHUS

(întorcându-se către Dorippa, mieros)
Nici gând; ea n-are seamăn.

BUCĂTARUL

Vrei să-mi încerci talentul?

LYSIMACHUS

Nu vreau.

BUCĂTARUL

Atunci, plăteşte-mi.

LYSIMACHUS

Vii mâine. Du-te-acuma.

DORIPPA

Nefericită sunt!

LYSIMACHUS

Acum ştiu adevărul străvechiului proverb:
Vecinul rău te-neacă în rele şi pe tine.

BUCĂTARUL

(către ajutoarele sale)
De ce mai stăm? Nu mergem?
(Către Lysimachus.)
De-o fi să te ajungă
Vreo neplăcere, cumvă, n-am nici un fel de vină.

LYSIMACHUS

Ah, mă ucizi, pe Hercle!

BUCĂTARUL

Ştiu bine cam ce vrei:
S-o şterg cât mai degrabă.

LYSIMACHUS

Vezi bine.

BUCĂTARUL

Am să plec.
O drahmă dă-mi.

LYSIMACHUS

Ţi-oi da-o.

BUCĂTARUL

Acuma, dă-mi-o,-ndată;
Cât timp duc eu în casă panerele.

LYSIMACHUS

Nu pleci?
Nu-mi dai odată pace?

BUCĂTARUL

(către ajutoarele sale)

Ia puneţi voi, băieţi,
Poverile acelea în faţă-i, la picioare.

(Către Lysimachus)

Iau mai târziu, sau mâine, panerele golite.

(Către ajutoare.)

Urmaţi-mă.

(Iese împreună cu ajutoarele sale.)

LYSIMACHUS

(apropiindu-se de Dorippa)

Te miră că vezi un bucătar
Venind cu toate astea. Ascultă care-i taina.

DORIPPA

Ba nu mă miră, tocmai, purtarea ta, risipa,
Dar nu mai stau, pe Pollux! c-un ticălos de om
Care-mi aduce-n casă asemenea femei.
Te du la tata, Syra, şi spune-i că-l rog mult
Să vină pân' la mine degrabă.

SYRA

Am plecat.

(Iese din scenă, în timp ce Lysimachus stă întors cu faţa către Dorippa.)

LYSIMACHUS

Tu nuştii care-i taina, nevastă, draga mea.
Din suflet şi cu mâna pe inimă îţi jur
Că n-am nimic cu fata asta...

(Se întoarce, vrând să se adreseze Syrei; în vremea asta Dorippa intră în casă.)

Ah, Syra nu-i, a şi plecat?

Ah, sunt pierdut acuma!

(Observând dispariţia soţiei)

Pleacă şi dânsa? Vai, s-a zis cu mine!
Zeiţele şi zeii, vecine să te bată,
Cu amoreaza-ţi tâmpă şi-amorurile tale!
Mi-a grămădit în creştet nedemne bănuieli;
Mă duc la for, şi-n faţă-i spun verde lui Demipho
Că i-o înhaţ de plete şi o azvârl afară,
De nu-nţelege singur din casa mea s-o scoată.

(Strigând.)

Nevastă, hei, nevastă, ogoaie-ţi supărarea,
Şi cere alor noştri să care astea-n casă;

(arată panerele)

O să gătim îndată o cină mai de soi.

(Iese.)

SCENA V

SYRA, EUTYCHUS

SYRA

Nu l-am găsit pe tatăl stăpânei mele acasă;
E, cică, dus la ţară. Vin să-i aduc răspunsul.

RUTYCHUS

Ah, m-am speriat, nu alta, cutreierând oraşul;
N-am dat pe nicăierea de urma fetei noastre.

(Văzând-o pe Syra.)

Dar mama de la ţară s-a-ntors; o văd pe Syra
În faţa uşii.

(Tare.)

Syra!

SYRA

Cine-a strigat?

EUTYCHUS

Stăpânul

Şi fiul tău de lapte.

SYRA

Bine-ai venit copile!

EUTYCHUS

S-a-ntors atât de iute măicuţa de la ţară?

SYRA

S-a-ntors, spre mântuirea la vreme-a casei noastre.

EUTYCHUS

Ce vrei să spui cu asta?

SYRA

Drăguţul tău părinte
În casă cu-o drăguţă azi a venit.

EUTYCHUS

Cum, Syra?

SYRA

A dat mai adineauri stăpâna peste ea.

EUTYCHUS

Vai, nu-l credeam în stare de-aşa ceva pe tata.
Femeia-aceea încă e-n casă?

SYRA

Da.

EUTYCHUS

Să mergem

(Intră în casă.)

SCENA VI

SYRA

(singură)

Femeile, pe Castor! sunt unei legi supuse
Mai aspre şi nedrepte decât bărbaţii lor.
Când un bărbat se-ncurcă cu altele, şi-l află
Nevasta, nu se poate să fie pedepsit.
Când o femeie pleacă de-acasă, într-ascuns,

Proces bărbatu-i face pe loc, şi-o izgoneşte.
Ar trebui o lege egală pentru toţi.
Nevestele cinstite se mulţumesc cu-n soţ;
De ce bărbaţii nu sunt c-o soaţă mulţumiţi?
De-ar fi la fel bărbatul de lege pedepsit,
Când are o iubită – aşa cum e nevasta
Din casă alungată, pe Castor! aţi vedea
Bărbaţi pe lume singuri mai mulţi decât femei.

(Intra în casă.)

ACTUL AL CINCILEA

SCENA I

CHARINUS

(singur, întorcându-se către uşa pe care a ieşit)

Salut pervazuri, praguri scumpe, şi în acelaşi timp adio.
N-am să mai pun pe veci piciorul în uşa casei
părinteşti.
Tot ce mi-a dăruit – căldură, iubire, adăpost, nădejde –
S-au dus, s-au nimicit, şi-acuma străine-mi sunt. Vai,
mie vai!
Penaţi ai mamei şi ai tatii, o, Lari, ai casei păzitori,
În grija voastră-mi las părinţii, şi soarta, şi avutul lor.
Eu plec în alte părţi să caut alţi zei penaţi, şi alt zeu
Lar,
Un alt oraş, o altă ţară; de Atica îmi este silă.
Oraşu-n care stricăciunea se-ntinde zilnic printre
oameni,
În care nu mai poţi alege prietenul de trădător,
În care vezi că ţi se smulge tot ce iubeşti pe lumea
asta –
De-ar fi să-ţi dăruie şi tronul, în el nu merită să stai.

(Iese.)

SCENA II

EUTYCHUS, CHARINUS

EUTYCHUS

(ieşind din casă tulburat şi în acelaşi timp bucuros)

O, tu, pe care zei şi oameni Speranţă te numesc, stăpână
Ce mi-ai aprins în ochi speranţa, fii bine,
binecuvântată!
Ce zeu, plutind în fericire mai fericit e azi ca mine?
Era la noi ce căutasem. Tovarăşi şase-am regăsit:
Prietena, ţara, jocul, viaţa, râsul, bucuria.
Şi regăsindu-i dintr-o dată pe alţii zece i-am ucis:
Mâhnirea, ura, duşmănia, exilul, lacrimile, chinul,
Singurătatea, neghiobia, pieirea, îndărătnicia.
Zei fără moarte, ajutaţi-mi prietenul să-mi întâlnesc.

CHARINUS

(întorcându-se îmbrăcat în veşminte de călătorie;
se adesează spectatorilor, fără să-l vadă pe Eutychus)

Sunt gata, după cum se vede. M-am despuiat de haina
mândră.
Îmi sunt însoţitorul, calul, rândaşul, sclavul, scutierul;
Stăpân-mi sunt eu mie însumi şi tot eu mie mă supun;
Eu mie-mi port calabalâcul. O, Cupido, puternic eşti!
Încrezător îl faci, prea lesne, pe omul ocrotit de tine,
Şi-i schimbi, când vrei, la fel de lesne, încrederea în
deznădejde.

EUTYCHUS

(fără să-l vadă pe Charinus)

Să chibzuiesc pe unde,-n goană, plec după el.

CHARINUS

(fără să-l vadă pe Eutychus)

Sunt hotărât
S-o caut peste tot în lume şi temniţa să i-o descopăr.
De nici o piedică nu-mi pasă, de munţi, de fluvii, nici de mări,
N-am să mă sperii de arşiţă, de frig, de grindină, de vifor;
Ploi am să-ndur şi oboseală, şi soarele, şi crunta sete;
N-o să am linişte sau tihnă nici zi, nici noapte, niciodată,
Până ce nu-mi găsesc pe lume sau dragostea sau neagra moarte.

EUTYCHUS

Ce voce, voce cunoscută, îmi bate în ureche?

CHARINUS

Lari
Ai călătorilor, prielnici vă rog să-mi fiţi.

EUTYCHUS

O, Jupiter!
Charinus a vorbit?

CHARINUS

(plecând)

Cu bine, scumpi cetăţeni.

EUTYCHUS

Aşteaptă-o clipă,
Charinus.

CHARINUS

(fără să se întoarcă)

Cine eşti?

EUTYCHUS

Speranţa, Victoria, Scăparea sunt.

CHARINUS

(idem)

Şi ce pofteşti?

EUTYCHUS

Să merg cu tine.

CHARINUS

(idem)

Mai bine cată-ţi alt tovarăş.
Ai mei mă ţin în gheare straşnic, şi nu mă lasă.

EUTYCHUS

Cine sunt?

CHARINUS

Tristeţea, Grija, Nenorocul, şi Lacrima, şi Deznedejdea.

EUTYCHUS

Alungă-alaiul lor nevrednic şi-ntoarce-te să mă priveşti.

CHARINUS

De vrei să flecăreşti cu mine, urmează-mă.

EUTYCHUS

Ci stai pe loc.

CHARINUS

(plecând)

Eu mă grăbesc, iar tu, cu vorba, mă-ntârzii; şi se lasă
amurgul.

EUTYCHUS

Decât să fugi în partea-aceea, mai bine-ar fi s-o iei
pe-aici,
Un vânt, pe-aici, prielnic suflă; întoarce pânza, şi-ai
să vezi.
Zefir, aici, şi vreme bună; acolo-i ploaie şi austrul;
Întâiul linişte revarsă, al doilea stârneşte valuri.
Vin' pe pământ, aici, Charinus: nu vezi în faţa ta nori
negri,[1]

[1]Vers corupt în original.

Nu vezi furtuna pânditoare? Priveşte-n stânga ta,

(arată casa lui Lysimachus)

priveşte.[1]

Cum cerul tot strălumineză de orbitoare străluciri.[2]

CHARINUS

Mă-nfricoşează povestirea-i. Mă-ntorc spre el.

(se-ntoarce către Eutychus)

EUTYCHUS

Şi bine faci.

(Seapropie bucuros, cu braţele întinse.)

Charinus, drag prieten, vino, îndreaptă-ţi paşii către mine.

Întinde mâna ta, Charinus.

CHARINUS

(întinzându-i mâna)

Poftim. O ţii?

EUTYCHUS

Da.

CHARINUS

Ţine-o bine.

[1,2] Versuri corupte în original.

EUTYCHUS

Undea-i plecat?

CHARINUS

În pribegie.

EUTYCHUS

De ce ?

CHARYNUS

(suspinând, cu glas înăbuşit)

Ca să-mi înec amarul.

EUTYCHUS

N-ai teamă; am să-ţi dau întreaga bucurie
de-altădată.
Mult aşteptata veste mare, spre mulţumirea ta, ţi-o
dărui.
Ci stai, vin ca prieten... aducător de fericire.[1]
Frumoasa ta...

CHARINUS

Şi ce-i cu dânsa?

EUTYCHUS

Ştiu unde este.

---

[1] Vers incomplet în original şi inutil pentru sensul replicii; probabil un adaus străin.

CHARINUS

Ştii tu, ştii?

EUITYCHUS

Nevătămată.

CHARINUS

Unde-i?

EUTYCHUS

Unde ştiu eu.

CHARINUS

Se cade eu să ştiu.

EUTYCHUS

Te linişteşti un pic?

CHARINUS

Când prinsă mi-i inima de vijelie?

EUTYCHUS

Ţi-o liniştesc în port diucând-o, la adăpost de vânt,
na-i teamă.

CHARINUS

Te rog să-mi spui unde-i... sau unde ai văzut-o.[1]

[1] Vers, de asemenea, incomplet în original.

De ce nu spui nimic? Vorbeşte; tăcerea asta mă ucide.

EUTYCHUS

(misterios)

Departe nu-i de noi.

CHARINUS

(pierzându-şi răbdarea)

Atuncea de ce nu vrei să mi-o arăţi?

EUTYCHUS

Acum n-o văd, dar am văzut-o.

CHARINUS

Şi nu-mi ajuţi s-o văd şi eu?

EUTYCHUS

Am să te-ajut.

CHARINUS

Cuvânt zăbavnic pentru-un îndrăgostit.

EUTYCHUS

Iar temeri?
Ei bine, îţi spun tot. E-n mâna unei făpturi pe care eu
Cel mai legat mă simt pe lume şi-i port o dragoste
fierbinte.

CHARINUS

Puţin îmi pasă; de iubită vorbeşte-mi.

EUTYCHUS

Şi de ea vorbesc.
Chiar că uitasem pân-acuma să spun...[1]

CHARINUS

(nerăbdător)

Ci spune-odată, spune unde-i?

EUTYCHUS

În casa noastră.

CHARINUS

*(întorcându-se către casa lui Lysimachus)*ţ

Bună casă!
Şi, dacă tu spui adevărul, e-o locuinţă minunată.
Dar, să te cred? Tu ai văzut-o, sau îmi vorbeşti din auzite?

EUTYCHUS

Eu am văzut-o.

CHARINUS

Cine-a dus-o la voi?

[1] Lacună în original.

EUTYCHUS

Prea multe vrei să ştii.[1]

CHARINUS

Măcar e-adevărat?

EUTYCHUS

Charinus, n-ai nici o măsură, nici ruşine.
Ce te priveşte cine-a dus-o, de vreme ce la noi e fata?
Şi e la noi.

CHARINUS

Pe-o veste mare ca asta, cere-mi tot ce vrei.

EUTYCHUS

Şi dac-aş face-o?

CHARINUS

Roagă zeii de vrerea ta să ţină seama.

EUTYCHUS

Glumeşti.

CHARINUS

La viaţă m-aş întoarce doar dac-o văd cu ochii mei.
Da pentru ce nu-mi schimb veşmântul?

---

[1] Replică lacunară şi coruptă în original; sens aproximativ.

(Apropiindu-se de uşa lui Demipho.)

Ieşiţi afară careva
Şi-aduceţi o manta degrabă.

(Îşi scoate hlamida.)

EUTYCHUS

Aşa îmi place să te văd.

CHARINUS

(către sclavul care i-a adus mantaua)

Soseşti la vreme; ia hlamida şi nu mişca de-aici,
băiete,
Ca, dacă altfel stă povestea, să-mi văd de cale mai
departe.

EUTYCHUS

(cu imputare)

Tu nu mă crezi?

CHARINUS

O, dimpotrivă, cred fără greş în tot ce spui.
Dar cum de nu mă duci în casă, s-o văd şi eu?

EUTYCHUS

Aşteptă-o clipă.

CHARINUS

De ce s-aştept?

EUTYCHUS

Nu-i încă vremea să intri.

CHARINUS

Mă ucizi de tot.

EUTYCHUS

Nu trebuie, îţi spun, să intri, nu trebuie acum.

CHARINUS

Mă rog,

Şi pentru ce?

EUTYCHUS

Nu-i încă vremea.

CHARINUS

De ce?

EUTYCHUS

(încurcat)

Nu i-ar cădea ei bine.

CHARINUS

(cu ironie)

Aşa? Nu i-ar cădea prea bine când o iubesc şi mă iubeşte?

Se joacă,-i place să sjoace cu mine. Sunt un prost, pe Hercle!

Că-i dau crezare; şi pierd vremea.

(începe să se dezbrace)

Îmi pun hlamida mea de drum.

EUTYCHO

Ascultă-mă, aşteapt-o clipă.

CHARINUS

(reluându-şi hlamida)

Băiete, ţine, ia mantaua.

EUTYCHUS

Pe tata-i furioasă mama şi-i bagă vină c-a adus
O curtezană-n casa noastră când ea la ţară se pornise;
O crede, biata, vreo drăguţă a bătrânului.

CHARINUS

(luându-şi cele trebuincioase, pentru călătorie)

Mi-am pus centura.[1]

EUTYCHUS

Pe toţi din casă-i cercetează.

CHARINUS

În mână sabia[2] mi-am luat-o.

---

[1] În care călătorii îşi ţineau banii.
[2] Romanii, ca şi grecii, nu purtau sabie în oraş.

EUTYCHUS

Dacă te-aş aduce-n casă...

CHARINUS

Sticla de untdelemn[1] mi-o iau şi plec.

EUTYCHUS

Rămâi, Charinus.

CHARINUS

Eşti pe-o cale greşită; nu mă păcăleşti.

EUTYCHUS

Dar nu vreau, crede-mă.

CHARINUS

Dă-mi pace şi lasă-mă să-mi văd de cale.

EUTYCHUS

Ba nu, n-am să te las.

CHARINUS

(tot mai exaltat)

Mă-ntârzii.

(Către sclav)

Tu intră repede-năuntru.

---

[1] Ca să-şi ungă picioarele.

Eu m-am urcat în car şi, iată, am luat şi hăţurile-n
mână.

EUTYCHUS

Nu eşti întreg.

CHARINUS

La drum, picioare, cu toată graba şi de-a dreptul
Spre Cipru, dacă-al meu părinte mă osândeşte la exil.

EUTYCHUS

Eşti un nebun; şi vorba asta să n-o mai spui.

CHARINUS

Sunt hotărât
Să nu mă las, să n-am odihnă, până-oi găsi-o.

EUTYCHUS

Dar e-n casă.

CHARINUS

(continuând fără să pară că l-a auzit pe Eutychus)
Căci tot ce-a spus a fost minciună.

EUTYCHUS

Eu adevărul ţi l-am spus.

CHARINUS

(idem)

Ajung în Cipru...

EUTYCHUS

Hai cu mine s-o vezi în casă, dacă vrei...

CHARINUS

(idem)

O caut, n-o găsesc...

EUTYCHUS

Chiar dacă o-nfurii şi mai mult pe mama.

CHARINUS

(idem)

Plec şi mi-o caut mai departe. Acuma iată-mă în Chalcis.
Văd un prieten din Zacynthos; îi povestesc de ce bat lumea;
Îi cer să-mi spună unde-i fata, dac-a aflat cumva de ea.

EUTYCHUS

Ia lasă fleacurile astea şi intră, rogu-te, cu mine.

CHARINUS

(idem)

El îmi răspunde ce nu-s rele defel smochinele-n Zacynthos.

EUTYCHUS

Şi nu te minte.

CHARINUS

(idem)

Despre fată, ce-a auzit şi el,-îmi spune
C-ar fi-n Atena.

EUTYCHUS

E un Calchas[1] amicul tău zacynthian.

CHARINUS

Pe navă urc, pornesc îndată; sunt, iată,-acasă. M-am
întors
Din lungul meu exil.

(Cu bucurie întinzând mâinile către prietenul său.)

Eutychus, prieten credincios, salut!
Cum o duci tu? Ce-mi fac părinţii? Ce fac măicuţa,
tatăl meu?
Mă chemi la cină,-mi pare bine. Dar mâine! Azi cinăm
la noi.
Aşa e drept, aşa să facem.

[1] Ghicitor grec, care l-a însoţit pe Agamemnon la asediul Troiei; el a cerut sacrificarea Ifigeniei şi tot el a dat ideea construirii calului de lemn.

EUTYCHUS

Visează, fără doar şi poate!

(Întorcându-se către public.)

E-ntr-o ureche.

CHARINUS

Ca prieten, de ce nu cauţi să mă vindeci?

EUTYCHUS

Urmează-mă.

CHARINUS

Cu toată graba.

(Se precipită spre Eutychus.)

EUTYCHUS

Încet, te rog; mă calci pe tocuri.

(Oprindu-se ca să-i vorbească.)

Asculţi?

CHARINUS

(împingându-l spre uşă)

Ascult de-atâta vreme.

EUTYCHUS

M-ar bucura din cale-afară
Cu tata s-o împac pe mama; e mânioasă...

CHARINUS

(continuând să-l împingă)

Mergi odată.

EUTYCHUS

Din pricina iubitei tale.

CHARINUS

Hai, mergi.

EUTYCHUS

Ai grijă.

CHARINUS

Hai, odată;
Am să ţi-o dau ca pe Iunona de Jupiter imoucurată.

SCENA III

DEMIPHO, LYSIMACHUS

DEMIPHO

(intrând prin dreapta, şi continuând discuţia începută)

De parcă niciodată-n viaţă n-ai fi făcut şi tu la fel.

LYSIMACHUS

Nu, niciodată; -am fost cu grijă întotdeauna. Ce
prăpăd!
Din pricina celei fete nevastă-mea e foc şi pară.

DEMIPHO

Mă-nsărcinez să-i spun eu totul, şi-ntr-o clipit-o liniştesc.

LYSIMACHUS

Urmează-mă, te rog. Dar iată-l pe fiul meu ieşind afară.

SCENA IV

EUTYCHUS, LYSIMACHUS, DEMIPHO

EUTYCHUS

(vorbind către cineva din casă)

Plec după tata să-i aduc vestea: că mamii i-a trecut mânia.

Îndată vin.

LYSIMACHUS

Plăcute vorbe. Ce faci, Eutychus? Ce e nou?

EUTYCHUS

Ah, vă-ntâlnesc – ce fericire! – pe amândoi.

LYSIMACHUS

Ce s-a-ntâmplat?

EUTYCHUS

(către Lysimachus)

E blândă-acum şi liniştită soţia ta. Poţi să-i dai mâna.

LYSIMACHUS

Ah, bunii zei mă-ntorc la viaţă!

EUTYCHUS

(către Demipgho)

Tu ţi-ai pierdut, în schimb, iubita.

DEMIPHO

Trăznite-ar zeii! Ce poveste mai e şi asta?

EUTYCHUS

Să v-o spun.

Ci daţi-mi, rogu-vă,-ascultare.

LYSIMACHUS

Te ascultăm şi eu, şi el.

EUTYCHUS

(solemn)

Când oamenii de stirpe-naltă alunecă spre fapte rele,
Ruşinea lor pe stirpe cade, stropind cu glod înaintaşii.

DEMIPHO

Adevărat.

LYSIMACHUS

De tine zice.

EUTYCHUS

Cu-atât e mai adevărat.
La anii tăi nu se cuvine fiului tău să-i şterpeleşti
Pe cea mai dragă-a lui făptură, cu bani de aur
cumpărată.

DEMIPHO

Era iubita lui Charinus?

EUTYCHUS

Cum se preface, pişicherul!

DEMIPHO

Cu gura lui mi-a spus c-a luat-o ca să-i slujească
mamei sale.

EUTYCHUS

De-aceea te-ai grăbit s-o cumperi, copil bătrân şi
ageamiu?

LYSIMACHUS

Frumos, pe Hercle! Dă-i-nainte; îi trag şi eu din altă
parte.
Să-i înfierăm netrebnicia cum se cuvine.

DEMIPHO

Sunt pierdut.

EUTYCHO

Ah, să se poarte atât de mârşav c-un fiu de treabă şi cuminte;
Pe care din exil, pe Hercle! I l-am întors acasă eu.
Căci în exil plecase, bietul.

DEMIPHO

S-a dus?

EUTYCHUS

Nu taci, bătrână umbră?
(La anii tăi nu ţi se iartă asemenea purtări smintite.)[1]

DEMIPHO

(Mărturisesc, am vină mare.)[2]

EUTYCHUS

(Nu vrei să taci, bătrână umbră.)[3]
La anii tăi i-o datorie să te fereşti de nebunii.
Ca anotimpurile,-ntocmai, şi vârstele îşi au menirea.
Cu fete dacă pui moşnegii, în iarna vieţii, să se joace,
Nu te gândeşti ce i se-ntâmplă republicii?

[1,2,3] Versuri probabil interpolate.

DEMIPHO

Vai, sunt pierdut.

LYSIMACHUS

Eh, asta-i mai curând menirea flăcăilor şi-a celor tineri.

DEMIPHO

Destul, destul, vă dau copila cu boarfele şi porcii ei.[1]

EUTYCHUS

Ci dă-i-o filui; a lui e.

DEMIPHO

Da, dac-o vrea, i-o dau, desigur.

EUTYCHUS

Era şi vremea, da; de vreme ce nu mai poţi să faci în alt fel.

DEMIPHO

Să ceară tot ce vrea şi-i place pentru ocara suferită,
Eu cer să ne-mpăcaţi, atâta, şi să nu-mi poarte supărare.
De-aş fi ştiut cumva, pe Hercle! De mi-ar fi spus, măcar în glumă,
Că îi e dragă, niciodată n-aş fi râvnit iubirea lui.

---

[1] Expresie proverbială de origine ţărănească.

Prieten eşti cu el Eutychus – fii salvator al meu şi
reazem.
Unui bătrân fii tu patronul; şi am să-ţi port
recunoştinţă.

LYSIMACHUS

(către Demipho, ironic)

Să ierte şi să uite, roagă-l, sminteala tinereţii tale.

DEMIPHO

(către Lysimachus)

Tot nu te laşi? Hai, fă-mă ţăndări, cum vrei. Dar cred
că într-o zi
Am să gesesc şi eu prilejul să-ţi răsplătesc cum se
cuvine.

LYSIMACHUS

Eu m-am lăsat de zbenguială.

DEMIPHO

Şi eu, de astăzi.

LYSIMACHUS

Bine-ai face;
Deşi năravul îţi rămâne pe toată viaţa.

DEMIPHO

Fie-ţi milă,

Şi mulţumeşte-te cu-atâta. Sau biciuie-mă, dacă-ţi
place.

LYSIMACHUS

Tu ai dreptate; dar nevasta să ştii c-o face, dacă află.

DEMIPHO

Ea nu, nu trebuie să afle.

EUTYCHUS

Şi nici nu află, n-avea teamă.
Să mergem; rău ales e locul, şi trecătorii s-ar putea
S-audă ce vorbim, şi martori isprăvii tale să-ţi
descoperi.

DEMIPHO

Pe Hercule! tu ai dreptate. Scurtăm şi piesa totodată.

(Pornind spre casă)

Să mergem prin urmare.

EUTYCHUS

(rămânând în urmă)

Acasă la noi e fiul tău, Demipho.

DEMIPHO

Prea bine. – Ajungem într-o clipă, tăind de-a dreptul
prin grădină.

LYSIMACHUS

Eutychus, vreau să ştiu un lucru până ce pun
picioru-n casă.

EUTYCHUS

Da, ce anume?

LYSIMACHUS

Fiecare cu ale sale. Spune drept:
Eşti sigur că supărarea bătrânei a trecut?

EUTYCHUS

Sunt sigur.

LYSIMACHUS

Ia seama bine.

EUTYCHUS

Jur.

LYSIMACHUS

Mi-ajunge.
(cu imputare.)
Dar, rogu-te, ia bine seama.

EUTYCHUS

(Ridicând vocea)

Cum, nu mă crezi?

LYSIMACHUS

Te cred, nici vorbă; dar totodată mă şi tem.

DEMIPHO

Să mergem

EUTYCHUS

Aşteptaţi o clipă, să spunem, până ce intrăm,
La care lege să ia seama bătrânii toţi, ca-n frâu
să-i ţină.

(Către spectatori.)

Pe orice om care-mplineşte şaizeci de ani, căsătorit,
Dar şi holtei, şi care umblă după femei, să-l urmărim
După cinstea legii slovă, adică-l socotim năuc,
Şi-l osândim la sărăcie pe cel ce şi-a tocat avutul.
De azi încolo, nici un tată să nu-şi oprească fiul tânăr
De la plăcerile iubirii, cât timp le gustă cu măsură.
Oprindu-l, pierde, că-l sileşte să tăinuie ce nu-i o taină.
Cinstita lege să se-aplice bătrânilor, din noaptea asta.

(Din nou neliniştit.)

Cu bine; dacă vouă, tineri, vă pare dreaptă-această lege,
Atunci se cade,-ntru cinstirea bătrânilor, s-aplaudaţi.